

Rozdział czwarty

Wdrażanie prawa Unii Europejskiej w obszarze środowisko

Polityka ekologiczna jest obecnie jednym z najszybciej rozwijających się obszarów współpracy krajów należących do Unii Europejskiej. Wraz z Traktatem z Maastricht Wspólnota Europejska włączyła ją do spisu swych stałych zadań i określiła cele działań w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Polityka ochrony środowiska została uznana za niezbędną i zyskała podstawy prawne. Skutkiem, tego było powstanie wspólnotowego prawa ochrony środowiska. Prawo ochrony środowiska Unii Europejskiej stanowi ważny i mocno rozbudowany dział prawa unijnego, jest jednym z najbardziej zaawansowanych systemów prawnych na świecie mających na celu ochronę środowiska. Od wielu lat Polska stara się dostosować swoje prawodawstwo do tego prawa. W niniejszym rozdziale będę starał się przybliżyć ten proces.

I. Prawo horyzontalne

1. Oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć

Zagadnienia ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć zostały uregulowane w dyrektywie 85/337/EWG w sprawie ocen skutków wywieranych przez niektóre publiczne i prywatne przedsięwzięcia na środowisko²¹². Celem dyrektywy jest zapewnienie właściwym władzom odpowiednich informacji umożliwiających im podjęcie decyzji dotyczącej konkretnego przedsięwzięcia z pełną wiedzą o jego prawdopodobnym dużym wpływie na środowisko naturalne. A więc można stwierdzić, iż głównym celem dyrektywy jest harmonizacja istniejących w państwach członkowskich procedur środowiskowej kontroli prewencyjnej i stworzenia sytuacji, w której efekty ocen będą porównywalne.

Omawiana dyrektywa została transponowana do prawa polskiego na gruncie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko²¹³ oraz na gruncie rozporządzenia w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco

²¹² Dyrektywa Rady 85/337/EWG z 27.06.1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre publiczne i prywatne przedsięwzięcia na środowisko (Dz. Urz. UE L 175/1985).

²¹³ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). W dalszej części pracy będę posługiwał się skrótem u.o.o.ś..

oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko²¹⁴.

W wyniku transpozycji dyrektywy 85/337/EWG do prawa polskiego nałożony został obowiązek przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko, przedsięwzięcia mogącego potencjalnie oddziaływać na środowisko. Określone zostały rodzaje przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko. Należą do nich takie przedsięwzięcia jak np. instalacje do wytwarzania podstawowych produktów farmaceutycznych z zastosowaniem procesów chemicznych lub biologicznych; elektrownie konwencjonalne, elektrociepłownie lub inne instalacje spalające paliwa w celu wytwarzania energii elektrycznej, o mocy cieplnej nie niższej niż 300 MW; elektrownie jądrowe lub inne reaktory jądrowe, z wyjątkiem instalacji badawczych służących do wytwarzania lub przetwarzania materiałów rozszczepialnych lub paliworodnych o mocy nieprzekraczającej 1 KW przy ciągłym obciążeniu termicznym; koksownie; lotniska o podstawowej długości pasa startowego nie mniejszej niż 2.000 metrów; autostrady i drogi ekspresowe²¹⁵; sztuczne zbiorniki wodne o pojemności nie mniejszej niż 10 mln m³. Określone zostały również rodzaje przedsięwzięć, dla których obowiązek sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko może być wymagany, należą do nich m.in. instalacje do wytwarzania końcowych produktów użytkowych przez mieszanie, emulgowanie, lub konfekcjonowanie chemicznych półproduktów lub produktów podstawowych; instalacje do brykietowania węgla kamiennego lub brunatnego; elektrownie wodne o mocy nie niższej niż 2,5 MW.

1.1. Komisje do spraw ocen oddziaływania na środowisko

Podstawą prawną funkcjonowania komisji do spraw ocen oddziaływania na środowisko jest u.o.o.ś. oraz rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie określenia szczegółowego sposobu funkcjonowania Krajowej Komisji do Spraw Oddziaływania na

²¹⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2004 nr 257, poz. 2573 z późn. zm.).

²¹⁵ Z wyłączeniem ich remontu i przedsięwzięć polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiorce: zjazdu z drogi publicznej, przejazdu drogowego, pasa postojowego, pasa dzielącego, pobocza, chodnika, ścieżki rowerowej, konstrukcji oporowej, przepustu, kładki oraz obiektów i urządzeń wyposażenia technicznego dróg.

środowisko oraz wojewódzkich komisji do spraw ocen oddziaływania na środowisko²¹⁶. Struktura organizacyjna przedstawia się następująco: na szczeblu centralnym funkcjonuje Krajowa Komisja do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko²¹⁷, natomiast na szczeblu wojewódzkim funkcjonują wojewódzkie komisje do spraw ocen oddziaływania na środowisko.

Krajowa Komisja jest organem opiniodawczo – doradczym Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska²¹⁸ w zakresie ocen oddziaływania na środowisko. Omawiana Komisja składa się z 40 – 60 członków powoływanych i odwoływanych przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska spośród przedstawicieli nauki, praktyki oraz organizacji ekologicznych. Do zadań KKSOS w szczególności należy: wydawanie opinii w sprawach przedłożonych przez GDOŚ w związku jego uprawnieniami wynikającymi z u.o.o.ś; monitorowanie funkcjonowania systemu ocen oddziaływania na środowisko oraz przedstawianie opinii i wniosków, w tym dotyczących rozwoju metodologii i programów szkoleniowych w zakresie ocen oddziaływania na środowisko; wydawanie opinii w sprawach projektów aktów prawnych dotyczących systemu ocen oddziaływania na środowisko; współpraca z wojewódzkimi komisjami do spraw ocen oddziaływania na środowisko. Artykuł 132 u.o.o.ś. nie stanowi katalogu zamkniętego zadań KKSOS.

Wojewódzkie Komisje są organami opiniodawczo – doradczymi regionalnych dyrektorów ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko. Komisje składają się z 20 – 40 członków powoływanych i odwoływanych przez regionalnych dyrektorów ochrony środowiska. Do zadań wojewódzkich Komisji w szczególności należy: wydawanie opinii w sprawach przedłożonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska; przedstawianie opinii i wniosków dotyczących rozwoju programów szkoleniowych w zakresie ocen oddziaływania na środowisko; współpraca z KKSOS i innymi wojewódzkimi komisjami.

²¹⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu funkcjonowania Krajowej Komisji do Spraw Oddziaływania na środowisko oraz wojewódzkich komisji do spraw ocen oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2002 nr 134, poz. 1139).

²¹⁷ W dalszej części pracy będę używał zamiennie z pełną nazwą skrótu KKSOS.

²¹⁸ W dalszej części pracy będę używał zamiennie z pełną nazwą skrótu GDOŚ.

2. Oceny oddziaływania na środowisko niektórych planów lub programów (oceny strategiczne)

Aktem unijnym regulującym poruszane zagadnienie jest dyrektywa 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko²¹⁹. Celem dyrektywy jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska i przyczynienie się do uwzględnienia aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów w celu wspierania stałego rozwoju, poprzez zapewnienie, że zgodnie z omawianą dyrektywą dokonywana jest ocena wpływu na środowisko niektórych planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko.

Dyrektywa została transponowana do prawa polskiego w ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko²²⁰.

W wyniku transpozycji dyrektywy 2001/42/WE określone zostały projekty, w stosunku do których wymagane jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Można zaliczyć do nich: koncepcje przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego; polityki, strategie, plany lub programy w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu, opracowywane lub przyjmowane przez organy administracji, wyznaczające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko; inne polityki, strategie, plany lub programy, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony. Nałożony został na Polskę obowiązek przesłania kopii projektu planu lub programu oraz sprawozdania dotyczącego środowiska do drugiego państwa członkowskiego²²¹, jeżeli państwo polskie uzna, że realizacja planu lub programu przygotowywanego w odniesieniu do jego terytorium potencjalnie spowodować może znaczący wpływ na środowisko

²¹⁹ Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27.06.2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. UE. L 197/2001).

²²⁰ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

²²¹ Jeszcze przed jego przyjęciem lub poddaniem procedurze ustawodawczej.

w innym PCZ, lub w przypadku, gdy zażąda tego państwo członkowskie, które potencjalnie może być znacząco zagrożone²²².

3. Swobodny dostęp do informacji o środowisku

Aktem prawnym Unii Europejskiej regulującym dostęp do informacji o środowisku jest dyrektywa 2003/4/WE w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska i uchylająca dyrektywę Rady 90/313/EWG²²³. Podstawowymi przesłankami dla jej przyjęcia było: dostosowanie prawa unijnego do Konwencji z Aarhus; usunięcie wad zidentyfikowanych w ramach praktycznego stosowania dotychczasowych przepisów, czy też dostosowanie do nowych technologii informacyjnych²²⁴. Celem dyrektywy jest zagwarantowanie prawa dostępu do informacji o środowisku, które znajdują się w posiadaniu organów władzy publicznej lub, które są przeznaczone dla tych organów, oraz określenie podstawowych warunków i praktycznych ustaleń dotyczących realizacji tego prawa, oraz zapewnienie, że informacje o środowisku będą automatycznie stopniowo udostępniane i rozpowszechniane w społeczeństwie by osiągnąć stan najszerszej możliwej dostępności i rozpowszechnienia w społeczeństwie informacji o środowisku. W tym celu popiera się, w szczególności wykorzystanie komunikacji teleinformatycznej i/lub technologii elektronicznej, jeśli są one dostępne.

Dyrektywa została wdrożona do prawa polskiego ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko²²⁵ oraz dwoma rozporządzeniami: rozporządzeniem w sprawie wzoru publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie²²⁶; rozporządzeniem w sprawie szczegółowych stawek opłat za udostępnianie informacji i jego ochronie oraz sposobu uiszczania opłat²²⁷.

²²² Analogicznie dzieje się w przypadku, w którym to Polska potencjalnie może być znacząco zagrożona.

²²³ Dyrektywa 2003/4/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 28.01.2003 w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska i uchylająca dyrektywę Rady 90/313/EWG (Dz. Urz. UE L 41/2003).

²²⁴ Z. Bukowski, *Prawo ochrony środowiska Unii Europejskiej*, Warszawa 2007, s. 46.

²²⁵ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

²²⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 czerwca 2007 r. w sprawie wzoru publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie (Dz. U. z 2007 nr 120, poz. 827).

²²⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych stawek opłat za udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie oraz sposobu uiszczania opłat (Dz. U. z 2007 nr 114, poz. 788).

W wyniku transpozycji omawianej dyrektywy do prawa polskiego powstał obowiązek udostępniania informacji każdemu o środowisku i jego ochronie. Obowiązkiem tym objęte są informacje dotyczące:

1. stanu elementów środowiska, takich jak: powietrze, woda, powierzchnia ziemi, kopaliny, klimat, krajobraz i obszary naturalne, w tym bagna, obszary nadmorskie i morskie, a także rośliny, zwierzęta i grzyby oraz inne elementy różnorodności biologicznej, w tym organizmy genetycznie zmodyfikowane, oraz wzajemnych oddziaływań między tymi elementami;
2. emisji, w tym odpadów promieniotwórczych, a także zanieczyszczeń, które wpływają lub mogą wpłynąć na wymienione powyżej elementy środowiska;
3. środków takich jak: środki administracyjne, polityki, przepisy prawne dotyczące środowiska i gospodarki wodnej, plany, programy oraz porozumienia w sprawie ochrony środowiska, a także działań wpływających lub mogących wpłynąć na elementy środowiska oraz na emisję i zanieczyszczenia, jak również środków i działań, które mają na celu ochronę tych elementów;
4. raportów na temat realizacji przepisów dotyczących ochrony środowiska;
5. analiz kosztów i korzyści oraz innych analiz gospodarczych i założeń wykorzystanych w ramach wymienionych w pkt. środków i działań;
6. stanu zdrowia, bezpieczeństwa i warunków życia ludzi, oraz stanu obiektów kultury i obiektów budowlanych w zakresie, w jakim oddziałują mogą na nie lub mogą oddziaływać stany elementów środowiska lub przez elementy środowiska (emisje lub zanieczyszczenia oraz środki).

II. Jakość powietrza

1. Jakość paliw silnikowych

Kwestię jakości benzyny i olejów napędowych reguluje przyjęta 13 października 1998 roku dyrektywa 98/70/WE w sprawie jakości benzyny i paliwa do silników Diesla²²⁸. Głównym powodem ujęciem tej tematyki w ramy prawne była obawa UE o to, że różnice pomiędzy krajowymi przepisami dotyczącymi specyfikacji paliw klasycznych i zastępczych wykorzystywanych w pojazdach wyposażonych w silniki z zapłonem iskrowym i silniki z zapłonem samoczynnym, tworzą poważne przeszkody dla handlu

²²⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 13.10.1998 r. 98/70/WE w sprawie jakości benzyny i olejów napędowych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 93/12/EWG (Dz. Urz. UE L 350/1998 z późn. zm.).

w Unii Europejskiej. Ponadto substancje wydzielane w znacznej ilości w spalinach i wylazach z pojazdów silnikowych stanowią, w sposób bezpośredni lub pośredni, znaczne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego i środowiska. Określa ona specyfikacje techniczne, które mają zastosowanie do paliw przeznaczonych do użytku w pojazdach wyposażonych w silniki z zapłonem iskrowym i silniki z zapłonem samoczynnym. Akt ten wprowadza normę zabraniającą państwom członkowskim na swoim terytorium obrotu benzyną z zawartością ołowiu (zakaz ten obowiązuje od stycznia 2000 r.), określono również rozmaite wymogi, jakim musi odpowiadać benzyna bezołowiowa.

Transpozycja przepisów dyrektywy została dokonana w ustawie o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw²²⁹, oraz w następujących aktach wykonawczych: rozporządzeniu w sprawie metod badania jakości paliw ciekłych²³⁰; rozporządzeniu w sprawie wymagań jakościowych dla biopaliw ciekłych²³¹; rozporządzeniu w sprawie wymagań jakościowych dla paliw ciekłych²³²; rozporządzeniu w sprawie sposobu monitorowania jakości paliw ciekłych, biopaliw ciekłych, a także wzorów raportów dotyczących tych paliw oraz gazu skroplonego (LPG) i sprężonego gazu ziemnego (CNG)²³³; rozporządzeniu MG w sprawie sposobu pobierania próbek paliw ciekłych i biopaliw ciekłych²³⁴.

System monitorowania i kontrolowania jakości paliw ciekłych i biopaliw ciekłych funkcjonuje od 1 maja 2004 r. Głównym celem jego utworzenia było umożliwienie wywiązania się przez Polskę z obowiązków wynikających z omawianej dyrektywy. Choć pierwsza ustawa nie transponowała dyrektywy 98/70/WE w sposób pełny. Od 2 stycznia 2007 r. podstawę prawną funkcjonowania systemu stanowi obecnie obowiązująca ustawa o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw. Nowa regulacja w znaczącym stopniu zakłada rozszerzenie i zmianę systemu w odniesieniu do jej poprzedniczki. Ponowna transpozycja przepisów dyrektywy 98/70/WE wprowadziła kontrolę jakości paliw na bardzo szeroką skalę. Kontrolowany jest cały łańcuch dystrybucyjny paliwa,

²²⁹ Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r., o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (Dz. U. z 2006 nr 169, poz. 1200).

²³⁰ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 3 listopada 2006 r., w sprawie metod badania jakości paliw ciekłych (Dz. U. z 2006 nr 220, poz. 1606). Utraci moc 22.04.2010.

²³¹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 22 stycznia 2009 r., w sprawie wymagań jakościowych dla biopaliw ciekłych (Dz. U. z 2009 nr 18, poz. 98).

²³² Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 grudnia 2008 r., w sprawie wymagań jakościowych dla paliw ciekłych (Dz. U. z 2008 nr 221, poz. 1441).

²³³ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 września 2007 r., w sprawie sposobu monitorowania jakości paliw ciekłych, biopaliw ciekłych, a także wzorów raportów dotyczących tych paliw oraz gazu skroplonego (LPG) i sprężonego gazu ziemnego (CNG) (Dz. U. z 2007 nr 189, poz. 1354).

²³⁴ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 1 września 2009 r., w sprawie sposobu pobierania próbek paliw ciekłych i biopaliw ciekłych (Dz. U. z 2009 nr 147, poz. 1189).

od stacji paliwowej, poprzez hurtownie i bazy paliwowe, aż do producenta paliwa. Kontroli poddawane są wszystkie dostępne na rynku gatunki paliw. Kontrola jakości paliw ciekłych prowadzona jest w dwóch zakresach:

1. w ramach europejskiej części systemu – kontrolowane są benzyny (bezołowiowa 95 oraz 98), olej napędowy oraz biopaliwa ciekłe dostępne na stacjach paliwowych i zakładowych²³⁵,
2. w ramach krajowej części systemu – mają one na celu przeciwdziałanie wprowadzaniu do obrotu niewłaściwej jakości paliwa, kontrolowane są benzyny (bezołowiowa 95 oraz 98), olej napędowy oraz biopaliwa ciekłe, gaz skroplony (LPG), sprężony gaz ziemny (CNG) oraz lekki olej opałowy²³⁶.

Akty implementujące dyrektywę określają w sposób szczegółowy m.in. wymagania jakościowe dla benzyn silnikowych stosowanych w pojazdach wyposażonych w silniki z zapłonem iskrowym; metody badania jakości paliw ciekłych; wymagania jakościowe dla oleju napędowego stosowanego w pojazdach, ciągnikach rolniczych, a także maszynach nieporuszających się po drogach, wyposażonych w silniki z zapłonem samoczynnym; sposoby pobierania próbek paliw ciekłych i biopaliw ciekłych.

2. Lotne związki organiczne powstające w wyniku magazynowania benzyn oraz ich dystrybucji z baz magazynowych do stacji paliw

Podstawowym aktem prawa unijnego w zakresie prawa emisyjnego ma dyrektywa 94/63/WE w sprawie kontroli emisji lotnych związków organicznych (LZO)²³⁷ wynikających ze składowania paliwa i jego dystrybucji z terminali do stacji paliw²³⁸. Dyrektywa określa warunki techniczne dotyczące eksploatacji urządzeń, pojazdów i statków służących do magazynowania, załadunku i transportu paliw między terminalem a stacją paliw na terenie Unii Europejskiej. Celem wprowadzenia norm d.l.z.o.

²³⁵ W próbach benzyn i oleju napędowego badane są wszystkie parametry, które mają wpływ na środowisko naturalne (określone w dyrektywie 98/70/WE).

²³⁶ Sformułowanie „wprowadzanie do obrotu” należy rozumieć szerzej, jako transportowanie i magazynowanie.

²³⁷ Substancjom tym przypisuje się znaczny udział w kształtowaniu poziomów stężeń w powietrzu takich związków jak: ozon, nadtlenek wodoru, azotan nadtlenu acetyleny (PAN). Mieszanina PAN, ozonu oraz innych produktów reakcji fotochemicznych w zanieczyszczonej atmosferze takich jak aldehydy i ketony powoduje powstanie mgły zwanej smogiem fotochemicznym.

²³⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 20.12.1994 r. 94/63/WE w sprawie kontroli emisji lotnych związków organicznych (LZO) wynikających ze składowania paliwa i jego dystrybucji z terminali do stacji paliw (Dz. Urz. UE L 365/1994). W dalszej części pracy w stosunku do tego aktu prawnego będę posługiwał się zamiennie z pełną nazwą skrótem d.l.z.o..

jest zmniejszenie całkowitych rocznych ubytków paliwa spowodowanych załadunkiem i przechowywaniem w każdym urządzeniu do magazynowania w terminalach.

Omawiana dyrektywa została transponowana do polskiego porządku prawnego dwoma rozporządzeniami: rozporządzeniem w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie²³⁹; rozporządzeniem w sprawie warunków technicznych dozoru technicznego, jakim powinny odpowiadać zbiorniki bezciśnieniowe i niskociśnieniowe przeznaczone do magazynowania materiałów paliw ciekłych²⁴⁰.

Transpozycja przepisów dyrektywy wprowadziła szereg wymogów, jakie muszą spełnić podmioty wchodzące w skład sektora paliwowego. Do tych wymogów należy zaliczyć między innymi: modernizację parków zbiorników do magazynowania ropy naftowej i jej produktów; hermetyzację nalewaków paliwa do cystern wraz z zabudową stacji odzysku par lotnych węglowodorów; hermetyzację przeładunku produktów naftowych do cystern kolejowych wraz z zabezpieczeniem przed przedostawaniem się produktów naftowych do gruntu, wód powierzchniowych i gruntowych podczas przeładunku; modernizację stacji benzynowych (instalacja w dystrybutorach systemów odsysających gazy przy nalewaniu paliwa do zbiorników); dostosowanie taboru kolejowego do hermetyzacji załadunku i rozładunku paliwa. Wspomniane rozporządzenia określają ponadto częstotliwość badań okresowych zbiorników oraz minimalne wymiary stref zagrożenia wybuchem dla urządzeń technologicznych baz paliw płynnych i baz gazu płynnego, stacji paliw płynnych i stacji gazu płynnego oraz rurociągów przesyłowych dalekosiężnych.

3. Wdrażanie ramowej dyrektywy dotyczącej jakości powietrza

Podstawowym aktem unijnym w zakresie jakości powietrza jest dyrektywa 96/62/WE w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza²⁴¹. Dyrektywa ta zakłada panowanie nad procesami produkcyjnymi w celu ograniczania emisji zanieczyszczeń.

²³⁹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r., w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie (Dz. U. z 2005 nr 243, poz. 2063 z późn. zm.).

²⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 18 września 2001 r., w sprawie warunków technicznych dozoru technicznego, jakim powinny odpowiadać zbiorniki bezciśnieniowe i niskociśnieniowe przeznaczone do magazynowania materiałów paliw ciekłych (Dz. U. z 2001 nr 113, poz. 1211 z późn. zm.).

²⁴¹ Dyrektywa 96/62/WE z 27.09.1996 r. w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza (Dz. Urz. UE L 296/1996).

Wymogi dyrektywy dotyczą przede wszystkim przemysłu energetycznego, produkcji i obróbki metali, przemysłu mineralnego i chemicznego oraz obiektów utylizacji i unieszkodliwiania odpadów.

Omawiana dyrektywa została transponowana do polskiego porządku prawnego ustawą Prawo ochrony środowiska²⁴², a także trzema rozporządzeniami: rozporządzeniem w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu²⁴³; rozporządzeniem w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu²⁴⁴; rozporządzeniem w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza²⁴⁵.

Transpozycja wymogów dyrektywy doprowadziła do zmiany podejścia w wydawaniu pozwoleń środowiskowych, czyli wprowadzenia pozwolenia zintegrowanego²⁴⁶. Transpozycja dyrektywy 96/62/WE wprowadziła do polskiego porządku prawnego pojęcie najlepsze dostępne techniki (ang. *Best Available Techniques*²⁴⁷), przez które rozumie się najbardziej efektywny oraz zaawansowany poziom rozwoju technologii i metod prowadzenia danej działalności, wykorzystywany jako podstawa ustalania granicznych wielkości emisyjnych, mających na celu eliminowanie emisji lub, jeżeli nie jest to praktycznie możliwe, ograniczanie emisji i wpływu na środowisko jako całość.

Ustawa Prawo ochrony środowiska w pełni nie transponuje założeń dyrektywy 96/62/WE. Pełnej transpozycji dokonują wymienione przeze mnie trzy rozporządzenia, które bardzo szczegółowo określają m.in. górne i dolne progi oszacowania dla benzenu, dwutlenku azotu, tlenków azotu, dwutlenku siarki, ozonu, tlenku węgla i pyłu zawieszonego PM10 oraz ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzopirenu w pyłe zawieszonym PM10, a także dopuszczalne częstotliwości ich przekraczania; minimalną liczbę stałych punktów pomiarowych przy prowadzeniu pomiarów poziomów benzenu, dwutlenku azotu, tlenków azotu, dwutlenku siarki, ozonu, tlenku węgla i pyłu zawieszonego PM10 oraz ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzopirenu w pyłe zawieszonym PM10, w których substancje te są wprowadzane w sposób nieorganizowany lub z małych instalacji; poziomy dopuszczalne dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu

²⁴² Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 nr 25, poz. 150 j.t. z późn. zm). W dalszej części pracy będę posługiwał się skrótem u.p.o.ś.

²⁴³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2008 nr 47, poz. 281).

²⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2009 nr, poz. 31).

²⁴⁵ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza (Dz. U. z 2008 nr 38, poz. 221).

²⁴⁶ Rodzaj szczegółowej licencji zezwalającej na działanie.

²⁴⁷ BAT.

na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin na terenie kraju, z wyłączeniem uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej, termin ich osiągnięcia, oznaczenie numeryczne tych substancji, okresy, dla których uśrednia się wyniki pomiarów, dopuszczalne częstości przekraczania tych poziomów oraz marginesy tolerancji. Pomimo już wprowadzonych tak szczegółowych regulacji odnośnie stężenie pewnych substancji w powietrzu, nadal istnieją niedociągnięcia we wdrażaniu dyrektyw w sprawie jakości powietrza. Skala problemu wskazuje na to, że przyczyną niemożności osiągnięcia zgodności mogą być po części czynniki pozostające poza bezpośrednią kontrolą państw członkowskich²⁴⁸. Ważne jest, by przy wdrażaniu przepisów wspólnotowych zapewnić przestrzeganie zasady równego traktowania.

3.1. Programy ochrony powietrza

Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości w szczególności przez: utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub, co najmniej na tych poziomach; zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu, co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane; zmniejszanie i utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej poziomów docelowych albo poziomów celów długoterminowych lub, co najmniej na tych poziomach²⁴⁹. Oceny jakości powietrza i wynikające z nich działania odnoszone są do jednostek terytorialnych nazwanych strefami²⁵⁰. W myśl art. 87 u.p.o.ś. strefę stanowi:

1. aglomeracja o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy,
2. obszar jednego lub więcej powiatów położonych na obszarze tego samego województwa, ale nie wchodzący w skład aglomeracji.

Oceny jakości powietrza dokonuje się z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów:

²⁴⁸ Środki podejmowane przez Wspólnotę nie mogą jednak same w sobie doprowadzić do należytego i terminowego osiągnięcia z wartościami dopuszczalnymi w całej Unii Europejskiej. W większości przypadków zachodzi potrzeba podjęcia dodatkowych działań na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w szczególności na obszarach miejskich, gdzie narażenie ludzi jest największe.

²⁴⁹ Art. 85 u.p.o.ś.

²⁵⁰ Klasyfikacja stref jest następująca:

Strefa A – poziom substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego.

Strefa B – poziom choćby jednej substancji mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji.

Strefa C – poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji (jeżeli dla substancji nie został określony nie został określony margines tolerancji – poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny).

1. ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi - lista zanieczyszczeń uwzględnionych na potrzeby tego kryterium to: dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, pył zawieszony PM10, ołów w pyle zawieszonym PM10, tlenek węgla, benzen oraz ozon,
2. drugie kryterium ustanowione jest ze względu na ochronę roślin - do zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony roślin zalicza się: dwutlenek siarki, tlenek azotu i ozon.

Programy ochrony powietrza sporządza się dla strefy (powiatu lub aglomeracji) na podstawie corocznej oceny poziomu substancji w powietrzu, jeżeli na obszarze strefy występuje przekroczenie poziomu dopuszczalnego (powiększonego jak wyżej wspominałem o margines tolerancji choćby jednej substancji). Marszałek województwa w terminie 12 miesięcy od dnia otrzymania wyników oceny substancji w powietrzu i klasyfikacji stref, przedstawia do zaopiniowania właściwym starostom projekt uchwały w sprawie programu ochrony powietrza, mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu²⁵¹. Program ochrony powietrza²⁵², mający za zadanie doprowadzić do osiągnięcia dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu, określa w drodze uchwały sejmik województwa, po zasięgnięciu opinii właściwych starostów²⁵³, w terminie 15 miesięcy od dnia otrzymania wyników oceny poziomu substancji w powietrzu i klasyfikacji stref.

Dla stref, w których został przekroczony poziom więcej niż jednej substancji, sporządza się wspólny POP dotyczący wszystkich substancji. Jeżeli przyczyny wywołujące przekroczenie występują na terenie innego województwa niż zlokalizowane są strefy wówczas właściwi w sprawie marszałkowie województw współdziałają w sporządzaniu programów.

Cała procedura opracowywania programów ochrony powietrza została uregulowana w rozporządzeniu MŚ w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza. Zgodnie z § 2 POP składają się z części opisowej, części wyszczególniającej zadania i ograniczenia wynikające z realizacji programów oraz z uzasadnienia zakresu określonych i ocenionych zagadnień.

²⁵¹ Art. 91 ust.1 u.p.o.ś.

²⁵² W dalszej części pracy będę posługiwał się zamiennie z pełną nazwą skrótem POP.

²⁵³ Starosta jest obowiązany do wydania opinii w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały w sprawie POP.

Część opisowa obejmuje między innymi: opis obszaru objętego zakresem programu; podanie naruszeń standardów jakości powietrza wraz z podaniem zakresu naruszeń; listę substancji objętych programem i wskazanie źródeł ich pochodzenia; termin realizacji programu, w tym terminy realizacji poszczególnych zadań programu; koszt realizacji programu, źródła finansowania²⁵⁴.

Część wyszczególniająca zadania i ograniczenia wynikające z realizacji programów podaje między innymi: organy administracji właściwe w sprawach (przekazywania organowi określającemu program informacji o wydawanych decyzjach, których ustalenia zmierzają do osiągnięcia celów programu; wydawania aktów prawa miejscowego; monitorowania realizacji lub poszczególnych zadań programu); podmioty korzystające ze środowiska i ich obowiązki wyszczególnione w programie²⁵⁵.

Uzasadnienie obejmuje między innymi: charakterystykę obszarów objętych programem (dane topograficzne; dane o czynnikach klimatycznych; dane o powierzchni w tym liczbę zaludnienia i gęstość zaludnienia; uwarunkowania wynikające z planów zagospodarowania przestrzennego województw, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego); charakterystykę technologiczno – ekologiczną; bilanse zanieczyszczeń pochodzących od podmiotów korzystających ze środowiska; analizy stanu zanieczyszczenia powietrza; listę działań naprawczych możliwych do zastosowania²⁵⁶.

4. Wartości graniczne dla zanieczyszczeń w otaczającym powietrzu oraz zanieczyszczeń powietrza przez ozon

Aktami prawa unijnego regulującymi poruszane zagadnienia są dwie dyrektywy: dyrektywa 99/30/WE odnosząca się do wartości dopuszczalnych dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i tlenków azotu oraz pyłu i ołowiu w otaczającym powietrzu²⁵⁷ oraz dyrektywa 2002/3/WE odnosząca się do ozonu w otaczającym powietrzu²⁵⁸. W omawianych dyrektywach wprowadzono warunki graniczne oraz dla niektórych substancji progi alarmowe. Dyrektywa 99/30/WE określa między innymi wartości dopuszczalne w otaczającym powietrzu pyłu PM10, natomiast celem dyrektywy

²⁵⁴ § 3 pkt 1 – 9 Rozporządzenia MŚ Środowiska z dnia 8 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza.

²⁵⁵ *Ibidem*, § 5.

²⁵⁶ *Ibidem*, § 6.

²⁵⁷ Dyrektywa Rady z 22.04.1999 r. 99/30/WE odnosząca się do wartości dopuszczalnych dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i tlenków azotu oraz pyłu i ołowiu w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. UE L 163/1999).

²⁵⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.02.2002 r. 2002/3/WE odnosząca się do ozonu w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. UE L 67/2002).

2002/3/WE jest ustanowienie celów długoterminowych, wartości docelowych, progów alarmowych i progów informacyjnych w odniesieniu do stężeń ozonu w powietrzu, a także wspieranie wzmożonej współpracy między PCZ w zakresie zmniejszania poziomów ozonu.

Obie dyrektywy zostały transponowane do prawa polskiego na mocy u.p.o.ś. i dwóch rozporządzeń: rozporządzenia w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu²⁵⁹ oraz rozporządzenia w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu²⁶⁰.

W związku z transpozycją omawianych dyrektyw, wprowadzono szczegółowe regulacje odnośnie dopuszczalnych wartości niektórych substancji, regulacje te dotyczą między innymi: poziomu celów długoterminowych dla ozonu w powietrzu, zróżnicowanych ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin, termin ich osiągnięcia, oznaczenie numeryczne ozonu oraz okresy, dla których uśrednia się wyniki pomiarów; alarmowe poziomy niektórych substancji w powietrzu, oznaczenie numeryczne tych substancji oraz okresy, dla których uśrednia się wyniki ich pomiarów; kryteria lokalizacji punktów poboru próbek do oceny poziomu ozonu; wykaz substancji, które przyczyniają się do tworzenia ozonu przyziemnego w powietrzu.

5. Emisja spalin z maszyn jezdnych nieporuszających się po drogach

Aktem prawa Unii Europejskiej regulującym poziom emisji spalin z maszyn jezdnych nieporuszających się po drogach jest dyrektywa 97/68/WE w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do środków dotyczących ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z silników spalinowych montowanych w maszynach samojezdnych nieporuszających się po drogach²⁶¹. Główny cel omawianej dyrektywy odnosi się do zbliżenia ustawodawstw PCZ w zakresie norm emisji i procedur homologacji. Wprowadzone dyrektywą regulacje w założeniu mają przyczynić się do sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego, przy równoczesnej ochronie ludzkiego zdrowia i środowiska.

²⁵⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2008 nr 47, poz. 281).

²⁶⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2009 nr, poz. 31).

²⁶¹ Dyrektywa 97/68/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13.12.1997 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do środków dotyczących ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z silników spalinowych montowanych w maszynach samojezdnych nieporuszających się po drogach (Dz. Urz. UE L 59/1998 z późn. zm.).

Omawiana dyrektywa została transponowana do prawa polskiego w ustawie o systemie oceny zgodności²⁶², oraz w rozporządzeniu w sprawie szczegółowych wymagań dla silników spalinowych w zakresie ograniczania emisji zanieczyszczeń gazowych i cząstek stałych przez te silniki²⁶³.

Transpozycja dyrektywy 97/68/WE pociągnęła za sobą wprowadzenie szczegółowych wymagań dla silników spalinowych, które będą zamontowane w niedrogowych maszynach ruchomych i pomocniczych silników przeznaczonych do zamontowania w pojazdach stosowanych do przewozu osób lub ładunków po drogach, w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i cząstek stałych przez te silniki. Dokonując analizy omawianego rozporządzenia można stwierdzić, iż pełni transponuje ono dyrektywę 97/68/WE, wszystkie schematy, jakie zawarte zostały w niej i tak np. schemat przepływowy układu analizy rozcieńczonych gazów spalinowych, dla CO, CO₂, NO_x i HC; układ rozcieńczania przepływu częściowego z sondą izokinetyczną i pobieraniem próbek z części przepływu.

6. Emisja lotnych związków organicznych ze stosowania rozpuszczalników organicznych

Aktem prawa unijnego regulującym tą dziedzinę jest dyrektywa 99/13/WE w sprawie ograniczenia emisji lotnych związków organicznych ze stosowania rozpuszczalników organicznych w pewnych działalnościach i urządzeniach²⁶⁴. Celem tej regulacji jest obniżanie lub zapobieganie bezpośrednim i pośrednim wpływom emisji lotnych związków organicznych do środowiska, głównie do powietrza, a także potencjalnemu ryzyku dla ludzkiego zdrowia. Akt ten wprowadza wymogi w zakresie ograniczenia emisji lotnych związków organicznych wywodzących się ze stosowania rozpuszczalników organicznych między innymi w przemyśle poligraficznym, czyszczenia odzieży, produkcji obuwia, atramentów, produktów farmaceutycznych czy lakiernictwie samochodowym, impregnacji drewna²⁶⁵.

²⁶² Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2004 nr 204, poz. 2087 t.j. z późn. zm.).

²⁶³ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2005 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla silników spalinowych w zakresie ograniczania emisji zanieczyszczeń gazowych i cząstek stałych przez te silniki (Dz. U. z 2005 nr 202, poz. 1681).

²⁶⁴ Dyrektywa Rady 99/13/WE z 11.03.1999 r. w sprawie ograniczenia emisji lotnych związków organicznych ze stosowania rozpuszczalników organicznych w pewnych działalnościach i urządzeniach (Dz. Urz. UE L 85/1999).

²⁶⁵ *Ibidem*, załącznik I.

Omawiana dyrektywa została transponowana do prawa polskiego w u.p.o.ś. oraz dwóch rozporządzeniach: rozporządzeniu w sprawie standardów emisyjnych z instalacji²⁶⁶ oraz rozporządzeniu w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody²⁶⁷.

Transpozycja dyrektywy 99/13/WE wprowadziła kolejne zmiany prawa w zakresie ochrony powietrza, dotyczą one standardów emisyjnych. Przedsiębiorstwa używające LZO w procesie technologicznym zobowiązane są do wypełnienia wymagań prawnych w wyniku implementacji omawianej dyrektywy. Każde przedsiębiorstwo emitujące lotne związki organiczne ma obowiązek posiadania pozwolenia emisyjnego, a od listopada 2007 roku są zobowiązane do monitoringu okresowego lub ciągłego emisji LZO w zależności od wielkości zużycia²⁶⁸. Standardy emisyjne lotnych związków organicznych z niektórych instalacji przedstawia załącznik 8 rozporządzenia określonego w przepisie nr 261, podanie ich w tabeli znacznie zwiększyło przejrzystość całej regulacji²⁶⁹. Regulacji poświęconej emisji lotnych związków organicznych ze stosowania organicznych rozpuszczalników został rozdział 6 rozporządzenia w sprawie standardów emisyjnych z instalacji.

7. Dostępność dla konsumentów informacji o zużyciu paliwa i emisji CO₂ z nowych samochodów

Aktem prawa unijnego realizującym poruszane zagadnienie jest dyrektywa odnosząca się do dostępności dla konsumentów informacji o zużyciu paliwa i emisjach CO₂ w odniesieniu do obrotu nowymi samochodami osobowymi²⁷⁰. Celem dyrektywy jest zapewnienie, że informacje dotyczące zużycia paliwa i emisji CO₂ przez nowe samochody osobowe oferowane na sprzedaż lub oddawane w leasing na terenie Unii zostaną

²⁶⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. z 2005 nr 260, poz. 2181).

²⁶⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. z 2008 nr 206, poz. 1291).

²⁶⁸ Ciągłe i okresowe pomiary emisji LZO wprowadzanych do powietrza z instalacji wykonuje się metodą ciągłej detekcji płomieniowo – jonizacyjnej albo metodą chromatograficzną lub metodą ciągłej detekcji płomieniowo – jonizacyjnej albo metodą chromatograficzną.

²⁶⁹ Standardy emisyjne podane w treści dyrektywy nie są przejrzyste, gdyż nie ujęte są w tabeli, przez co mogą stanowić trudność w ich odczytywaniu, polski prawodawca posłużył się myślą praktyczną, umieszczając je w tabeli.

²⁷⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 99/94/WE z 07.06.1999 r. odnosząca się do dostępności dla konsumentów informacji o zużyciu paliwa i emisjach CO₂ w odniesieniu do obrotu nowymi samochodami osobowymi (Dz. Urz. UE L 12/1999).

udostępnione konsumentom, aby umożliwić im dokonanie wyboru w oparciu o dostateczną ilość informacji²⁷¹.

Dyrektywa ta została transponowana do prawa polskiego w ustawie Prawo ochrony środowiska oraz w rozporządzeniu w sprawie zestawień istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska informacji o produktach²⁷².

Transpozycja omawianej dyrektywy wprowadziła obowiązek umieszczania etykiet zawierających informacje na temat zużycia paliwa oraz emisji CO₂ na wszystkich samochodach. Publikowania krajowych wytycznych w zakresie zużycia paliwa w nowych samochodach²⁷³. Umieszczania plakatów w miejscu sprzedaży oraz zamieszczenia informacji na temat oszczędności paliwa w drukowanej literaturze promocyjnej (ulotkach).

8. Dopuszczalna zawartość benzenu i tlenku węgla w powietrzu

Aktem prawa unijnego regulującym omawiane zagadnienie jest dyrektywa 200/69/WE dotycząca wartości dopuszczalnych benzenu i tlenku węgla w otaczającym powietrzu²⁷⁴. Regulacje zawarte w dyrektywie mają na celu ustalenie dopuszczalnych wartości stężenia benzenu i tlenku węgla w powietrzu²⁷⁵, mających na celu unikanie, zapobieganie lub zmniejszanie szkodliwego oddziaływania za zdrowie ludzkie i całe środowisko naturalne, poprzez utrzymanie jakości powietrza tam gdzie jest dobra, i poprawa w pozostałych przypadkach w odniesieniu do benzenu i tlenku węgla. Kolejnym ważnym celem dyrektywy jest uzyskanie stosownych informacji na temat stężenia benzenu i tlenku węgla w powietrzu i zapewnienie ogólnego dostępu do tych informacji.

Transpozycji dyrektywy dokonuje ustawa Prawo ochrony środowiska oraz dwa rozporządzenia: rozporządzenie w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu²⁷⁶ oraz rozporządzenie w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu²⁷⁷.

²⁷¹ Poza informacjami o zużyciu paliwa i emisji CO₂, obowiązek informacji dotyczy także innych materiałów eksploatacyjnych.

²⁷² Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie zestawień istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska informacji o produktach (Dz. U. z 2004 nr 98, poz. 999).

²⁷³ Zużycie paliwa podawane w l/100 km (podane z dokładnością do jednego miejsca po przecinku) i emisji CO₂ w g/km (podane z dokładnością do najbliższej liczby całkowitej).

²⁷⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/69/WE z 16.11.2000 r. dotycząca wartości dopuszczalnych benzenu i tlenku węgla w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. UE L 313/2000 z późn. zm.).

²⁷⁵ Ocena stężenia benzenu i tlenku węgla dokonywana jest z zastosowaniem wspólnych metod i kryteriów.

²⁷⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2008 nr 47, poz. 281).

²⁷⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2009 nr, poz. 31).

Rozporządzenia implementujące dyrektywę 2000/69/WE określają między innymi: minimalną liczę stałych punktów pomiarowych przy prowadzeniu pomiarów poziomów benzenu, dwutlenku azotu, tlenków azotu, dwutlenku siarki, pyłu zawieszonego PM10 i tlenku węgla w powietrzu oraz ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzopirenu w pyłe zawieszonym w strefach, w których substancje te są wprowadzane w sposób niezorganizowany lub z małych instalacji. Ponadto określa górne i dolne progi oszacowania dla benzenu, dwutlenku azotu, tlenków azotu, dwutlenku siarki, ozonu, tlenku węgla i pyłu zawieszonego PM10, oraz ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzopirenu w pyłe zawieszonym PM10, a także dopuszczalne częstości ich przekraczania; metodyki referencyjne oraz wymagania dotyczące jakości pomiarów²⁷⁸.

III. Jakość wód

1. Woda – przepisy ramowe

Aktem ramowym docelowo stanowiącym podstawową regulację w zakresie ochrony wód jest dyrektywa 2000/60/WE ustanawiająca ramy unijnego działania w dziedzinie polityki wodnej²⁷⁹. Dyrektywa, jak żaden z dotychczasowych unijnych aktów prawnych wprowadziła kompleksowe, szerokie i zintegrowane podejście do problemu wody, rozszerzając ochronę wód na całe środowisko wodne i ekosystemy, które od niej zależą. Celem omawianego unijnego aktu jest ustalenie ram dla ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych, które:

1. zapobiegają dalszemu pogarszaniu oraz chronią i poprawiają stan ekosystemów wodnych, oraz w odniesieniu do ich potrzeb wodnych, ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio uzależnionych od ekosystemów wodnych;
2. promują zrównoważone korzystanie z wód oparte na długoterminowej ochronie dostępnych zasobów wodnych;
3. dążą do zwiększonej ochrony i poprawy środowiska wodnego między innymi poprzez szczególne środki dla stopniowej redukcji zrzutów, emisji i strat

²⁷⁸ W kontekście omawianej dyrektywy interesują nas jedynie dwie substancje, nie mniej jednak w rozporządzeniu podane są w tabeli zbiorczej łącznie z innymi substancjami, gdyż rozporządzenie to transponuje poza tą dyrektywą (2000/69/WE), szereg innych dyrektyw.

²⁷⁹ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. UE L 327/2000).

substancji priorytetowych oraz zaprzestania lub stopniowego wyeliminowania zrzutów, emisji i strat priorytetowych substancji niebezpiecznych;

4. zapewniają stopniową redukcję zanieczyszczenia wód podziemnych i zapobiegają ich dalszemu zanieczyszczeniu;
5. przyczyniają się do zmniejszenia skutków powodzi i susz.

Dyrektywa 2000/60/WE została transponowana do prawa polskiego na gruncie trzech ustaw: ustawy Prawo ochrony środowiska; ustawy Prawo wodne²⁸⁰; ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków²⁸¹; oraz rozporządzenia w sprawie przebiegu granic dorzeczy i regionów wodnych²⁸².

W wyniku transpozycji omawianej dyrektywy do krajowego porządku prawnego nałożony został na Polskę szereg obowiązków, takich jak: wyznaczenie granic obszarów dorzeczy w tym charakterystyka obszarów dorzeczy; opracowanie abiotycznej typologii wód powierzchniowych; wyznaczenie jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych; wyznaczenie sztucznych i silnie zmienionych części wód; wyznaczenie obszarów chronionych; ustalenie wstępnych warunków referencyjnych; przeprowadzenie wstępnej analizy ekonomicznej korzystania z wód; przeprowadzenie wstępnej analizy oddziaływań antropogenicznych i oceny ich wpływu na wody powierzchniowe i podziemne; przeprowadzenie scalania jednolitych części wód.

1.1. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej²⁸³ został utworzony na fundamentach Departamentu Zasobów Wodnych Ministerstwa Środowiska i Biura Gospodarki Wodnej w dniu 1 lipca 2006. Podstawy prawne funkcjonowania KZGW wyznacza ustawa Prawo wodne oraz rozporządzenie w sprawie nadania statutu Krajowemu Zarządowi Gospodarki Wodnej²⁸⁴. Instytucja ta zapewnia obsługę Prezesa KZGW i działa pod jego bezpośrednim nadzorem i kierownictwem²⁸⁵.

²⁸⁰ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. prawo wodne (Dz. U. z 2005 nr 239, poz. 2019 j.t. z późn. zm.).

²⁸¹ Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 nr 123, poz. 858 j.t. z późn. zm.).

²⁸² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych (Dz. U. z 2006 nr 126, poz. 878).

²⁸³ W dalszej części pracy będę używał zamiennie z pełną nazwą skrótu KZGW.

²⁸⁴ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 w sprawie nadania statutu Krajowemu Zarządowi Gospodarki Wodnej (Dz. U. z 2006 nr 108, poz. 744 z późn. zm.).

²⁸⁵ Prezes KZGW zatrudniany jest na podstawie aktu powołania, powołania dokonuje Prezes Rady Ministrów z pośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej (funkcje tą sprawuje Minister Środowiska).

Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej jest centralnym organem administracji rządowej, właściwym w sprawach gospodarowania wodami, a szczególności w sprawach zarządzania wodami oraz korzystania z wód. Do zadań Prezesa KZGW należy w szczególności²⁸⁶:

1. opracowywanie programu wodno – środowiskowego kraju;
2. opracowywanie projektów planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy;
3. opracowywanie projektu planu ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze kraju, z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy;
4. uzgadnianie projektu warunków korzystania z wód regionu wodnego;
5. prowadzenia katastru wodnego dla obszaru państwa, z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy;
6. sprawowanie nadzoru nad działalnością dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej, a w szczególności kontrolowanie ich działań, zatwierdzanie planów działalności oraz sprawozdań z ich wykonywania, a także zlecanie przeprowadzenia doraźnej kontroli gospodarowania wodami w regionie wodnym;
7. sprawowanie nadzoru nad funkcjonowaniem państwowej służby hydrologiczno – meteorologicznej oraz państwowej służby hydrogeologicznej;
8. reprezentowanie Skarbu Państwa w stosunku do mienia związanego z gospodarką wodną określonego ustawą;
9. programowanie, planowanie i nadzorowanie realizacji zadań związanych z utrzymywaniem wód lub urządzeń wodnych oraz inwestycji w gospodarce wodnej;
10. uzgadnianie, w części dotyczącej gospodarki wodnej, projektów listów programów priorytetowych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, o których mowa w art. 415 ust. 5 pkt. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska.

²⁸⁶ Art. 90 ust. 1 ustawy Prawo wodne.

2. Oczyszczanie ścieków komunalnych

Aktem prawa Unii Europejskiej regulującym zagadnienia, którym poświęcony został ten punkt jest dyrektywa 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych²⁸⁷. Dyrektywa dotyczy zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków z niektórych sektorów przemysłu. Celem dyrektywy jest, zatem ochrona środowiska przed niekorzystnymi skutkami odprowadzania tychże ścieków.

Dyrektywa ta została transponowana do prawa polskiego na gruncie dwóch ustaw: ustawy Prawo wodne²⁸⁸ i ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków²⁸⁹, oraz na gruncie dwóch rozporządzeń: rozporządzenia w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody²⁹⁰ oraz rozporządzenia w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych²⁹¹.

W wyniku transpozycji postanowień dyrektywy do prawa polskiego powstały takie obowiązki jak: wyposażenie wszystkich aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM²⁹²) większej od 2 tysięcy w systemy kanalizacyjne dla ścieków komunalnych oraz do zapewnienia biologicznego oczyszczania ścieków przed wprowadzeniem ich do wód, tak aby ścieki spełniały określone w dyrektywie (po transpozycji, w ustawie) wymagania dotyczące zawartości w nich substancji łatwo rozkładalnych biologicznie²⁹³. Kolejnym ważnym obowiązkiem nałożonym na Polskę w wyniku transpozycji przepisów dyrektywy

²⁸⁷ Dyrektywa Rady 91/271/EWG z 21.05.1991 r. w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. UE L 135/1991 z późn. zm.).

²⁸⁸ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 nr 239, poz. 2019 j.t. z późn. zm.).

²⁸⁹ Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 nr 123, poz. 858 j.t. z późn. zm.).

²⁹⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. z 2008 nr 206, poz. 1291).

²⁹¹ Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych (Dz. U. z 2006 nr 136, poz. 964).

²⁹² RLM – Równoważna liczba mieszkańców. RLM jest przeliczeniem każdej ilości innego typu użytkowników na hipoteczna ilość mieszkańców stałych. Za jednego uważa się mieszkańca stałego, który w danym lokalu przebywa, śpi i je.

²⁹³ W związku z wysokimi kosztami inwestycyjnymi wykonanie wymagań dyrektywy w terminach w niej przewidzianych było nie możliwe, dlatego też Polska wystąpiła o przyznanie w tym zakresie okresu przejściowego. W odniesieniu do obowiązku budowy systemów kanalizacji Polska uzyskała:

1. 6 letni okres przejściowy (do 31.12.2008 roku) w odniesieniu do aglomeracji większych niż 10000 RLM;
2. 10 letni okres przejściowy (do 31.12.2015 roku) w odniesieniu do aglomeracji o wielkości od 2000 do 10000 RLM.

91/271/EWG to identyfikacja obszarów, których wody są podatne na eutrofizację²⁹⁴. Na obszarach wrażliwych zgodnie z prawem należy zastosować bardziej intensywne oczyszczanie ścieków z aglomeracji o RLM powyżej 10 tysięcy takie jak oczyszczanie biologiczne z pogłębionym usuwaniem fosforu i azotu. Zawarte w ustawie Prawo wodne rozwiązanie prawne, organizacyjne i ekonomiczne, adresowane zarówno do właścicieli wód, jak i użytkowników oraz organów administracji publicznej, służyć mają osiągnięciu dobrego stanu ekologicznego wód, czyli zachowania bogatego i zrównoważonego ekosystemu.

2.1. Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych

W celu realizacji zadań w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków komunalnych został sporządzony zgodnie z ustawą Prawo wodne, która w art. 43 ust. 3 i art. 208 ust. 2 zobowiązała Ministra Środowiska do sporządzenia i przedłożenia „Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych”²⁹⁵ Radzie Ministrów do zatwierdzenia do końca 2003 roku²⁹⁶.

Program ten zawiera wykaz aglomeracji²⁹⁷ o RLM większej niż 2000, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach w terminie do końca 2015 roku. Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych został przygotowany na podstawie analizy i oceny danych zawartych w przekazanej przez gminy i przez wyznaczonych przedstawicieli wojewodów do Ministerstwa Środowiska informacji o stanie i zamierzeniach dotyczących realizacji przez gminę przedsięwzięć w zakresie wyposażenia terenów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę, w zbiorcze sieci kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych.

KPOŚK jest instrumentem wdrażania dyrektywy 91/271/EWG w odniesieniu do redukcji zanieczyszczeń biodegradowalnych z oczyszczalni większych lub równych 2000

²⁹⁴ Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez eutrofizację rozumie się wzbogacanie wody biogenami, a w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następuje niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód.

²⁹⁵ W dalszej części pracy będę używał zamiennie z pełną nazwą skrótu KPOŚK.

²⁹⁶ Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

²⁹⁷ Aglomeracja oznacza teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych. Sposób wyznaczania granic aglomeracji określa: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji (Dz. U. z 2004 nr 283, poz. 2841 z późn. zm.).

RLM oraz redukcji związków azotu i fosforu. Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych stworzył warunki do rozwoju infrastruktury związanej z gospodarką ściekową. Inwestycje w nim ujęte zostały usystematyzowane w taki sposób, aby poprzez osiągnięcie możliwie jak największych efektów ekologicznych, zapewnić realizację zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

3. Zanieczyszczenia wód azotanami ze źródeł rolniczych

Zagadnienia dotyczące omawianego punktu zostały uregulowane w dyrektywie 91/676/EWG w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniem powodowanym przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych²⁹⁸. Głównym celem dyrektywy jest zmniejszenie zanieczyszczenia wody spowodowanego lub wywołanego przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu.

Dyrektywa 91/676/EWG została transponowana do prawa polskiego w ustawie Prawo wodne oraz w dwóch rozporządzeniach: rozporządzeniu w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych²⁹⁹; rozporządzeniu w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych³⁰⁰.

W wyniku transpozycji założeń dyrektywy do prawa polskiego nałożony został na Polskę obowiązek wyznaczenia wód, obszarów zanieczyszczonych związkami azotu, oraz takich wód lub obszarów, które mogą być narażone (są wrażliwe) na takie zanieczyszczenia w najbliższej przyszłości w razie nie podjęcia żadnych działań zapobiegawczych. Obszary rolnicze, z których następuje spływ do wód i które, jak stwierdzono, mogą przyczynić się do ich zanieczyszczenia, muszą zostać wyznaczone jako obszary szczególnie narażone (OSN)³⁰¹. Nałożony został również obowiązek ustanowienia zbioru lub zbiorów zasad dobrej praktyki rolniczej, które mają zostać dobrowolnie wprowadzone w życie przez rolników. W przypadku Polski jest to Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej³⁰², którego przestrzeganie jest dobrowolne za wyjątkiem obszarów wyznaczonych jako obszary

²⁹⁸ Dyrektywa Rady 91/676/EWG z 12.12.1991 r. w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniem powodowanym przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych (Dz. Urz. UE L 375/1991).

²⁹⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2002 nr 241, poz. 2093).

³⁰⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2003 nr 4, poz. 44).

³⁰¹ Za obszar wrażliwy w tym zakresie może być uznany cały kraj jak to ma miejsce w Danii czy Niemczech. W dalszej części pracy będę używał zamiennie z pełną nazwą skrótu OSN.

³⁰² W dalszej części pracy będę używał zamiennie z pełną nazwą skrótu KDPR.

szczególnie narażone. KDPR uwzględnia między innymi takie informacje jak: okresy, w których nie jest wskazane stosowanie nawozów; nawożenie pól na zboczach; nawożenie pól w pobliżu cieków wodnych i stref ochrony wód; dawki i sposoby nawożenia w celu ograniczenia strat składników biogenicznych. Kolejnym obowiązkiem, jaki powstał w wyniku transpozycji dyrektywy jest obowiązek opracowania specyficznych programów działań dla OSN, dla których określone zostały środki zaradcze, które uwzględnia się w programach działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

4. Zrzut substancji niebezpiecznych do wód

Aktem prawa unijnego regulującym problematykę zrzutów substancji niebezpiecznych do wód jest dyrektywa 2006/11/WE w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego³⁰³. Celem dyrektywy jest ochrona śródlądowych wód powierzchniowych, wód terytorialnych oraz wewnętrznych wód przybrzeżnych przed zanieczyszczeniem przez niektóre trwałe, toksyczne substancje ulegające bioakumulacji, z wyjątkiem tych substancji, które są biologicznie nieszkodliwe oraz tych, które szybko przekształcają się w substancje biologicznie nieszkodliwe.

Transpozycji omawianej dyrektywy dokonują dwie ustawy: ustawa Prawo wodne; ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków³⁰⁴, oraz dwa rozporządzenia: rozporządzenie w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych³⁰⁵; rozporządzenie w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego³⁰⁶.

W wyniku transpozycji dyrektywy 2006/11/WE do polskiego porządku prawnego powstał przede wszystkim obowiązek uzyskania pozwoleń, które dotyczą wszystkich zrzutów do wód niebezpiecznych substancji określonych w wykazach I i II do dyrektywy.

³⁰³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/11/WE z 15.02.2006 r. sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego (Dz. Urz. UE L 64/2006).

³⁰⁴ Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 nr 123, poz. 858 j.t. z późn. zm.).

³⁰⁵ Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych (Dz. U. z 2006 nr 136, poz. 964).

³⁰⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. z 2006 nr 137, poz. 984 z późn. zm.).

5. Jakość wód powierzchniowych do pozyskiwania wody do picia

Zagadnienia dotyczące pozyskiwania z wód powierzchniowych wody do picia zostały uregulowane w dyrektywie 75/440/EWG w sprawie jakości wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej³⁰⁷. Dyrektywa ta dotyczy wymogów jakościowych, jakie powinny spełniać słodkie wody powierzchniowe wykorzystywane lub przeznaczone do wykorzystania w pozyskiwaniu wody pitnej³⁰⁸, po zastosowaniu odpowiedniego oczyszczania³⁰⁹.

Postanowienia dyrektywy zostały transponowane do prawa polskiego na gruncie ustawy Prawo wodne oraz rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia³¹⁰.

W wyniku transpozycji omawianej dyrektywy Polska wyznaczyła w myśl postanowień unijnego aktu prawnego, w zależności od spełnienia norm jakości trzy kategorie wód:

1. kategoria A1 – woda wymagająca prostego uzdatniania fizycznego, w szczególności filtracji oraz dezynfekcji;
2. kategoria A2 – woda wymagająca typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania wstępnego, koagulacji, flokulacji, dekantacji, dezynfekcji (chlorowania końcowego);
3. kategoria A3 – woda wymagająca wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, adsorpcji na węglu aktywnym, dezynfekcji (ozonowania, chlorowania końcowego).

Określone zostały: wymagania, jakim powinny odpowiadać kategorie jakości wody A1 – A3; minimalne roczne częstotliwości pobierania próbek wody dla każdego wskazania jakości wody; metodyki referencyjne analiz.

³⁰⁷ Dyrektywa Rady 75/440/EWG z 16.06.1975 w sprawie jakości wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej (Dz. Urz. UE L 194/1975). Ważna do 21.12.2007, nie mniej jednak rozporządzenie, które transponuje postanowienia dyrektywy nadal obowiązuje i dlatego uznałem za słuszne opisanie tego unijnego aktu.

³⁰⁸ Zgodnie z postanowieniami dyrektywy za wodę pitną uważa się wszystkie wody powierzchniowe przeznaczone do konsumpcji ludzkiej oraz dostarczane sieciami dystrybucji do użytku publicznego.

³⁰⁹ Z pod mocy obowiązywania dyrektywy zostały wyłączone wody gruntowe, wody słonawe oraz wody przeznaczone do wypełnienia pokładów wodnych.

³¹⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. z 2002 nr 204, poz. 1728).

6. Jakość wód do spożycia przez ludzi

Poruszane zagadnienie znalazło odzwierciedlenie w dyrektywie 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³¹¹. Celem dyrektywy jest ochrona zdrowia ludzkiego przed szkodliwymi skutkami wszelkiego zanieczyszczenia wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi przez zapewnienie, że jest zdatna do użycia i czysta.

Dyrektywa 98/83/WE została transponowana do prawa polskiego w ustawie o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków³¹² oraz w rozporządzeniu w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³¹³.

W wyniku transpozycji omawianej dyrektywy do prawa polskiego określone zostały: wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, w tym wymagania bakteriologiczne, fizykochemiczne, organoleptyczne; sposoby oceny przydatności wody; minimalne częstotliwości badań wody i miejsca pobierania próbek wody do badań³¹⁴; zakresy badania wody; program monitoringu i jakości wody. Określony został sposób nadzoru nad materiałami i wyrobami stosowanymi w procesach uzdatniania i dystrybucji wody; sposób nadzoru nad laboratoriami wykonującymi badania jakości wody; sposób informowania konsumentów o jakości wody. Wskazany został sposób postępowania przed organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej w przypadku, gdy woda nie spełnia wymagań jakościowych. Określone zostały między innymi: podstawowe wymagania mikrobiologiczne³¹⁵; podstawowe wymagania chemiczne, jakim powinna odpowiadać woda; zakres parametrów objętych monitoringiem kontrolnym i przeglądowym.

7. Woda w kąpieliskach

Aktem prawa Unii Europejskiej regulującym zagadnienia dotyczące wody w kąpieliskach jest dyrektywa 76/160/EWG w sprawie jakości wody w kąpieliskach³¹⁶. Akt ten dotyczy

³¹¹ Dyrektywa Rady 98/83/WE z 03.11.1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. UE L 330/1998).

³¹² Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 nr 123, poz. 858 j.t. z późn. zm.).

³¹³ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2007 nr 61, poz. 417).

³¹⁴ W tym: minimalną częstotliwość pobierania próbek ciepłej wody oraz procedury postępowania w zależności od wyników badania bakteriologicznego; minimalną częstotliwość pobierania próbek wody wprowadzonej do jednostkowych opakowań.

³¹⁵ Obejmujące: wymagania mikrobiologiczne, jakim powinna odpowiadać woda; wymagania mikrobiologiczne, jakim powinna odpowiadać woda wprowadzana w jednostkowych opakowań; wymagania mikrobiologiczne, jakim powinna odpowiadać woda w cysternach, zbiornikach magazynujących wodę, w środkach transportu lądowego, powietrznego lub wodnego; wymagania mikrobiologiczne, jakim powinna odpowiadać ciepła woda.

³¹⁶ Dyrektywa Rady 76/160/EWG z 08.12.1975 r. w sprawie jakości wody w kąpieliskach (Dz. Urz. UE L 31/1976).

jakości wody w kąpieliskach, z wyjątkiem wody przeznaczonej do celów terapeutycznych oraz wody używanej w basenach. Przez pojęcie wody w kąpieliskach unijny prawodawca rozumie wszelkie słodkie wody biejące lub stojące lub ich obszary oraz wodę morską, w której:

1. kąpiel jest wyraźnie dozwolona przez właściwe władze każdego państwa członkowskiego lub,
2. kąpiel nie jest zabroniona oraz jest tradycyjnie praktykowana przez dużą liczbę kąpiących się.

Dyrektywa została transponowana do prawa polskiego na gruncie ustawy Prawo wodne oraz rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach³¹⁷.

W wyniku transpozycji dyrektywy 76/160/EWG określone zostały: wymagania, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach³¹⁸; częstotliwość pobierania próbek wody przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej; metodyki referencyjne analizy sposobów oceny, czy wody odpowiadają wymaganym warunkom; sposób informowania ludności o jakości wody w kąpieliskach.

8. Wody powierzchniowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych

Unijnym aktem regulującym omawiane zagadnienie jest dyrektywa 78/659/EWG w sprawie jakości wód słodkich wymagających ochrony lub poprawy w celu zachowania życia ryb³¹⁹. Celem dyrektywy jest ochrona lub poprawa jakości wód słodkich płynących lub stojących, w których możliwe jest życie, lub, po zmniejszeniu czy eliminacji zanieczyszczeń, będzie możliwe życie ryb należących do:

1. naturalnie zróżnicowanych gatunków lokalnych;
2. gatunków, których obecność właściwe organy PCZ uznają za pożądaną dla gospodarki wodnej.

³¹⁷ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach (Dz. U. z 2002 nr 183, poz. 1530).

³¹⁸ Wymagania, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach (badania podstawowe) oraz wymagania, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach (badania rozszerzone).

³¹⁹ Dyrektywa Rady 78/659/EWG z 18.07.1978 r. w sprawie jakości wód słodkich wymagających ochrony lub poprawy w celu zachowania życia ryb (Dz. Urz. UE L 222/1978). Omawiana dyrektywa została uchylona Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/44/WE z 16.09.2006 r. w sprawie jakości wód słodkich wymagających ochrony lub poprawy w celu zachowania życia ryb (Dz. Urz. UE L 264/2006). Wspominam o tym akcie prawnym, gdyż ustawa Prawo wodne nie dokonuje w zakresie swej regulacji wdrożenia postanowień tejże dyrektywy.

Dyrektywa nie ma zastosowania do wód naturalnych lub sztucznych stawów rybnych, gdzie prowadzona jest intensywna hodowla ryb.

Transpozycji postanowień dyrektywy dokonano ustawą Prawo wodne oraz rozporządzeniem w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych³²⁰.

W wyniku transpozycji przepisów dyrektywy 2006/44/WE określone zostały wymagania, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb łososiowatych i karpowatych w warunkach naturalnych; częstotliwość pobierania próbek wód; metodyki referencyjne analiz i sposób oceny, czy wody odpowiadają wymaganym warunkom.

9. Wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków

Przepisy unijne odnoszące się do zagadnień, będących przedmiotem tego punktu zostały zawarte w dyrektywie 79/923/EWG w sprawie jakości wód wymaganej dla bytowania skorupiaków i mięczaków³²¹. Dyrektywa dotyczy jakości wód zasiedlonych przez skorupiaki i odnosi się do wód przybrzeżnych i słonawych, które przez państwa członkowskie zostały określone jako wymagające ochrony lub poprawy w celu umożliwienia życia i wzrostu skorupiakom (mięczakom, małżom i ślimakom), przyczyniając się w ten sposób do wysokiej jakości produktów ze skorupiaków spożywanych bezpośrednio przez ludzi.

Transpozycja przepisów dyrektywy 79/923/EWG została dokonana na gruncie ustawy Prawo wodne oraz na gruncie rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków³²².

W wyniku wdrożenia postanowień omawianej dyrektywy określone zostały wymagania, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków, minimalna częstotliwość pobierania próbek tych wód oraz

³²⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. z 2002 nr 176, poz. 1455).

³²¹ Dyrektywa Rady 79/923/EWG z 30.10.1979 r. w sprawie jakości wód wymaganej dla bytowania skorupiaków i mięczaków (Dz. Urz. UE L 281/1979). Dyrektywa ta została uchylona Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/113/WE z 12.12.2006 r. w sprawie jakości wód, w których żyją skorupiaki (wersja ujednolicona) (Dz. Urz. UE L 374/2006). Wspominam o tym akcie prawnym, gdyż ustawa Prawo wodne nie dokonuje w zakresie swej regulacji wdrożenia postanowień tejże dyrektywy.

³²² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków (Dz. U. z 2002 nr 176, poz. 1454).

metodyki referencyjne analiz oraz sposób oceny, czy wody odpowiadają wymaganym warunkom.

IV. Ochrona przyrody

1. Ochrona naturalnych siedlisk oraz dzikiej fauny i flory oraz ochrona dzikich ptaków

Omawiane zagadnienia zostały uregulowane w następujących unijnych aktach: dyrektywie 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikiego ptactwa³²³; dyrektywie 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory³²⁴; dyrektywie 97/62/WE dostosowującej do postępu naukowo – technicznego dyrektywę 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory³²⁵. Dyrektywa 79/409/EWG odnosi się do ochrony wszystkich gatunków ptactwa występującego naturalnie w stanie dzikim na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się Traktat oraz kontrole tych gatunków i ustanawia reguły ich eksploatacji³²⁶. Dyrektywa 92/43/EWG ma na celu przyczynienie się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się Traktat. Środki podejmowane zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG mają na celu zachowanie lub odtworzenie, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory ważnych dla Unii.

Dyrektywy zostały transponowane do prawa polskiego na mocy ustawy o ochronie przyrody³²⁷ oraz rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody³²⁸.

³²³ Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 02.04.1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE. L 103/1979 z późn. zm.).

³²⁴ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21.05.1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. UE L 206/1992 z późn. zm.).

³²⁵ Dyrektywa Rady 97/62/WE z 27.10.1997 r. dostosowująca do postępu naukowo – technicznego dyrektywę 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. UE L 305/1997).

³²⁶ Objęte postanowieniami dyrektywy są zarówno ptactwo ich jaja, gniazda i naturalne siedliska.

³²⁷ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 nr 151, poz. 1220 j.t.).

³²⁸ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian [w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. z 2005 nr 94, poz. 794).

W wyniku transpozycji przepisów dyrektywy 79/409/EWG Polska została zobowiązana do ustanowienia powszechnego systemu ochrony dla wszystkich gatunków ptactwa, zabraniającego w szczególności: umyślnego zabijania lub chwytania jakimikolwiek metodami; umyślnego niszczenia lub uszkodzania ich gniazd i jaj lub usuwania ich gniazd; wybierania ich jaj dziko występujących oraz zatrzymania tych jaj, nawet, gdy są puste; umyślnego płoszenia tych ptaków, szczególnie w okresie lęgowym i wychowu młodych, jeśli mogłoby to mieć znaczenie w odniesieniu do celów dyrektywy; przetrzymywania ptactwa należącego do gatunków, na których polowanie i których chwytanie jest zabronione.

W wyniku transpozycji postanowień dyrektywy 92/43/EWG został nałożony na Polskę obowiązek utworzenia specjalnych obszarów ochrony pod nazwą Natura 2000, zagadnieniu temu został poświęcony osobny punkt.

1.1. Program Natura 2000

Natura 2000 definiowana jest także jako europejska sieć ekologiczna. To system obszarów chronionych, który ma zapewnić trwałą egzystencję florze i faunie w Europie, zachowanie cennych, a przy tym zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz integrację ochrony przyrody z działalnością człowieka. Ideą sieci jest zachowanie europejskiego dziedzictwa przyrodniczego. Teoretycznie nie ma przy tym znaczenia, czy te istotne, z punktu widzenia Europy obszary są również istotne z punktu widzenia Polski i czy są już objęte formą ochrony przyrody obowiązującą w polskim systemie prawnym. Dlatego sieć Natura 2000 jest z założenia niezależna od Krajowego Systemu Obszarów Chronionych i nie ma być jego częścią.

Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje: obszary specjalnej ochrony ptaków, specjalne obszary ochrony siedlisk i obszary mające znaczenie dla UE. Projekt listy obszarów Natura 2000 opracowuje Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej i po zasięgnięciu opinii właściwych miejscowo rad gmin. Z kolei Minister Środowiska przekazuje KE projekt listy specjalnych obszarów ochrony siedlisk, szacunek dotyczący współfinansowania przez UE ochrony obszarów wyznaczonych ze względu na typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt o znaczeniu priorytetowym. Wyznaczenie, zmiana granic lub likwidacja obszaru Natura 2000 następuje w drodze rozporządzenia Ministra Środowiska, wydawanego w porozumieniu z ministrem

właściwym ds. rolnictwa, ministrem właściwym ds. rozwoju wsi, ministrem właściwym ds. rybołówstwa, ministrem właściwym ds. gospodarki wodnej³²⁹.

Aktem prawnym konkretyzującym dokładnie, które z gatunków roślin czy zwierząt podlegają ochronie na obszarze Natura 2000, jest rozporządzenie w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000³³⁰. Rozporządzenie to określa typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt, ze wskazaniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym, wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, oraz kryteria i sposoby wyboru reprezentatywnej liczby i powierzchni siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt do ochrony w formie obszarów Natura 2000. Objęcia powyższej regulacji w ramy geograficzne dokonuje rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000³³¹, które określa nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę obszaru, cel i przedmiot ochrony oraz sprawującego nadzór nad obszarem³³².

2. Ochrona gatunków dzikiej fauny i flory poprzez regulację handlu nimi

Aktem unijnym regulującym omawiane zagadnienia jest rozporządzenie 338/97/WE w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi³³³, oraz zmieniające je rozporządzenia 1497/2003³³⁴ i 834/2004³³⁵. Celem rozporządzenia jest ochrona gatunków dzikiej flory i fauny oraz zagwarantowanie ich zachowania poprzez regulacje handlu nimi w myśl swych postanowień.

³²⁹ J. Boć, E. Samborska – Boć, *Administracyjnoprawne formy działań ochronnych* (w:) *Ochrona Środowiska*, J. Boć, K. Nowacki, E. Samborska – Boć, Wrocław 2008, s. 255.

³³⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000 (Dz. U. z 2005 nr 94, poz. 795).

³³¹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 2004 nr 229, poz. 2313 z późn. zm.).

³³² Obszary te stanowią między innymi: Dolina Baryczy, Grądy Odrzańskie, Stawy Przemkowskie, Dolina Dolnej Wisły, Ostoja Nadgoplańska.

³³³ Rozporządzenie Rady 338/97/WE z 09.12.1997 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi (Dz. Urz. UE L 61/1997 z późn. zm.).

³³⁴ Rozporządzenie Komisji 1497/2003/WE z 18.08.2003 zmieniające rozporządzenie Rady 338/97/WE w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi (Dz. Urz. UE L 215/2003).

³³⁵ Rozporządzenie Komisji 834/2004/WE z 28.04.2004 r. zmieniające rozporządzenie Rady 338/97/WE w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi (Dz. Urz. UE L 127/2004).

Rozporządzenie 338/97/WE zostało transponowane do prawa polskiego na gruncie rozporządzenia w sprawie zezwoleń na przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt³³⁶.

W wyniku procesu transpozycji omawianego aktu unijnego określony został katalog roślin i zwierząt podlegających ograniczeniom na podstawie umów międzynarodowych, których Polska jest stroną, i które nie mogą być przewożone przez granicę państwa bez zezwolenia właściwego ministra do spraw środowiska. Określone również zostały warunki i tryb wydawania pozwoleń, a także wzór wniosku o wydanie pozwolenia i spis potrzebnych dokumentów.

3. Przetrzymanie gatunków dzikich zwierząt w ogrodach zoologicznych

Unijnym aktem regulującym omawiane zagadnienie jest dyrektywa 99/22/WE dotycząca trzymania dzikich zwierząt w ogrodach zoologicznych³³⁷. Celem dyrektywy jest ochrona dzikiej fauny i zachowanie różnicowania biologicznego przez zapewnienie przyjęcia przez państwa członkowskie środków związanych z wydawaniem licencji i przeprowadzaniem inspekcji ogrodów zoologicznych w Unii, a przez to wzmocnienie roli ogrodów zoologicznych w ochronie różnicowania biologicznego.

Postanowienia dyrektywy zostały transponowane do prawa polskiego w dwóch ustawach: ustawie o ochronie przyrody³³⁸ oraz ustawie o ochronie zwierząt³³⁹ oraz w dwóch rozporządzeniach: rozporządzeniu w sprawie warunków hodowli i utrzymania poszczególnych grup gatunków zwierząt w ogrodzie zoologicznym³⁴⁰ i rozporządzeniu w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych³⁴¹.

W wyniku wdrożenia dyrektywy zostały określone warunki hodowli i utrzymywania poszczególnych grup zwierząt, w tym: niezbędne pomieszczenia i wyposażenie

³³⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 lutego 2002 r. w sprawie zezwoleń na przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt (Dz. U. z 2002 nr 39, poz. 357).

³³⁷ Dyrektywa Rady 99/22/WE z 29.03.1999 r. dotycząca trzymania dzikich zwierząt w ogrodach zoologicznych (Dz. Urz. UE L 94/1999).

³³⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 nr 151, poz. 1220 j.t.).

³³⁹ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 nr 106, poz. 1002 j.t. z późn. zm.).

³⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie warunków hodowli i utrzymania poszczególnych grup gatunków zwierząt w ogrodzie zoologicznym (Dz. U. z 2005 nr 5, poz. 32).

³⁴¹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych (Dz. U. z 2004 nr 14, poz. 166).

w urządzenia techniczne miejsc przebywania zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków; minimalne warunki przestrzenne dla hodowli i utrzymywania zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków; niezbędne warunki do prowadzenia reprodukcji zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków. Ponadto transpozycja dyrektywy 99/22/WE wymusiła na ogrodach zoologicznych stosowania takich środków ochronnych jak np. wspieranie edukacji społeczeństwa i świadomości związanej z ochroną różnicowania biologicznego, w szczególności przez zapewnienie informacji o prezentowanych gatunkach i ich naturalnych siedliskach.

V. Ograniczenia zanieczyszczeń przemysłowych i zarządzanie ryzykiem

1. Zintegrowane zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczeń

Zagadnienia te zostały uregulowane w dyrektywie 2008/1/WE dotyczącej zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli³⁴². Celem omawianego aktu jest osiągnięcie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom środowiska naturalnego i ich kontroli, powodowanych przez rodzaje działalności wymienione w załączniku I do dyrektywy. Dyrektywa określa środki mające na celu zapobieganie oraz, w przypadku braku takiej możliwości, zmniejszenie emisji do powietrza, środowiska wodnego i gleby, w celu osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony środowiska naturalnego jako całości.

Dyrektywa 2008/1/WE została transponowana do polskiego porządku prawnego na mocy u.o.o.ś.³⁴³ oraz trzech rozporządzeń: rozporządzenia w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości³⁴⁴; rozporządzenia w sprawie wysokości opłat

³⁴² Dyrektywa Rady 2008/1/WE z 15.01.2008 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (Dz. Urz. UE L 24/2008 z późn. zm.).

³⁴³ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

³⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. z 2002 nr 122, poz. 1055).

rejestracyjnych³⁴⁵; rozporządzenia w sprawie rodzajów instalacji, dla których prowadzący mogą ubiegać się o ustalenie programu dostosowawczego³⁴⁶.

Poprzez transpozycję postanowień dyrektywy 2008/1/WE określony został rodzaj instalacji mogących spowodować znaczne zanieczyszczenia poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości, do których należą takie instalacje jak: instalacje przemysłu energetycznego do spalania paliw o mocy nominalnej ponad 50 MWt; instalacje stosowane w hutnictwie i przemyśle metalurgicznym (np. do prażenia lub spiekania rud metali, w tym rudy siarczkowej). Określona została wysokość opłat rejestracyjnych, których wniesienie jest warunkiem rozpatrzenia wniosku o wydanie pozwolenia zintegrowanego. Wskazane zostały rodzaje instalacji, dla których prowadzący mogą ubiegać się o ustalenie programu dostosowawczego, do których należą instalacje takie jak: instalacje przemysłu energetycznego do spalania paliw o mocy nominalnej nie niższej niż 300MWt; instalacje przemysłu mineralnego (np. do produkcji klinkieru cementowego w piecach obrotowych o zdolności produkcyjnej 500 ton na dobę lub wapna w piecach o zdolności produkcyjnej 50 ton na dobę).

1.1. Krajowe Centrum Najlepszych Dostępnych Technik

Krajowe Centrum Najlepszych Dostępnych Technik³⁴⁷ zostało utworzone w Departamencie Inwestycji i Rozwoju Technologii Ministerstwa Środowiska. Do zadań KCNDT należy między innymi: śledzenie zmian koncepcji i wymagań najlepszych dostępnych technik; prowadzenie rejestracji i weryfikacji wniosków oraz pozwoleń zintegrowanych; opracowywanie rozporządzeń wykonawczych z zakresu IPPC; współpraca z Grupami Roboczymi działającymi przy Europejskim Biurze IPPC w Sewilli; przygotowywanie interpretacji prawnych; organizowanie szkoleń i konferencji metodycznych.

2. Seveso – kontrola zagrożeń wypadkami z udziałem niebezpiecznych substancji

Aktem prawa unijnego regulującym omawiane zagadnienie jest dyrektywa 96/82/WE w sprawie kontroli niebezpieczeństwa poważnych awarii związanych z substancjami

³⁴⁵ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2002 r. w sprawie wysokości opłat rejestracyjnych (Dz. U. z 2002 nr 190, poz. 1591).

³⁴⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 kwietnia 2003 r. w sprawie rodzajów instalacji, dla których prowadzący mogą ubiegać się o ustalenie programu dostosowawczego (Dz. U. z 2003 nr 80, poz. 731).

³⁴⁷ W dalszej części pracy będę posługiwał się zamiennie z pełną nazwą skrótem KCNDT.

niebezpiecznymi³⁴⁸. Celem dyrektywy jest zapobieganie poważnym awariom, w których istotną rolę odgrywają niebezpieczne substancje oraz ograniczenie ich skutków dla ludności i środowiska naturalnego, mając na uwadze skuteczne i konsekwentne zapewnienie wysokiego poziomu ochrony w Unii.

Dyrektywa została transponowana do prawa polskiego w ustawie Prawo ochrony środowiska³⁴⁹, a także w następujących rozporządzeniach: rozporządzeniu w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej³⁵⁰; rozporządzeniu w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska³⁵¹; rozporządzeniu w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska³⁵²; rozporządzeniu w sprawie szczegółowego zakresu informacji wymaganych do podania do publicznej wiadomości przez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej³⁵³; rozporządzeniu w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać plany operacyjno – ratownicze³⁵⁴; rozporządzeniu w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać raport o bezpieczeństwie zakładu o dużym ryzyku³⁵⁵.

³⁴⁸ Dyrektywa Rady 96/82/WE z 09.12.1996 r. w sprawie kontroli niebezpieczeństwa poważnych awarii związanych z substancjami niebezpiecznymi (Dz. Urz. UE L 10/1996 z późn. zm.).

³⁴⁹ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 nr 25, poz. 150 j.t. z późn. zm.).

³⁵⁰ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2002 nr 58, poz. 535 z późn. zm.).

³⁵¹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U. z 2002 nr 96, poz. 860).

³⁵² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2003 nr 5, poz. 58).

³⁵³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu informacji wymaganych do podania do publicznej wiadomości przez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2002 nr 78, poz. 712).

³⁵⁴ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lipca 2003 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać plany operacyjno – ratownicze (Dz. U. z 2003 nr 131, poz. 1219 z późn. zm.).

³⁵⁵ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 maja 2003 r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać raport o bezpieczeństwie zakładu o dużym ryzyku (Dz. U. z 2003 nr 104, poz. 970 z późn. zm.).

W wyniku transpozycji dyrektywy 96/82/WE do polskiego porządku prawnego zostały nałożone na prowadzącego zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia awarii przemysłowej szereg obowiązków takich jak:

1. zapewnienie, że zakład był zaprojektowany, wykonany, prowadzony i likwidowany w sposób zapobiegający awariom przemysłowym i ograniczający ich skutki dla ludzi oraz środowiska;
2. sporządzenie programu zapobiegania poważnym awariom przemysłowym, w którym przedstawia system bezpieczeństwa gwarantujący ochronę ludzi i środowiska, stanowiąc element ogólnego systemu zarządzania zakładem;
3. prowadzący zakład o dużym ryzyku jest obowiązany do opracowania raportu o bezpieczeństwie, który powinien wykazać między innymi, że: prowadzący zakład o dużym ryzyku jest przygotowany do stosowania programu zapobiegania awariom i do zwalczania awarii przemysłowych; zostały przeanalizowane możliwości wystąpienia awarii przemysłowej i podjęto środki konieczne do zapobieżenia im; rozwiązania projektowe instalacji, w której znajduje się substancja niebezpieczna, jej wykonanie oraz funkcjonowanie zapewniają bezpieczeństwo;
4. przed dokonaniem zmian w ruchu zakładu mogących mieć wpływ na występowanie zagrożenia awarią przemysłową prowadzący zakład jest obowiązany do przeprowadzenia analizy programu zapobiegania awariom i wprowadzenia w razie potrzeby, zmian w tym programie.

Określone zostały nazwy, oznaczenia numeryczne, kryteria kwalifikowania, kategorie i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku; wymagania w zakresie wykorzystywania i przemieszczania PCB; kryteria charakteryzujące poważne awarie, objęte obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska przez organy administracji właściwe do zwalczania poważnych awarii; terminy zgłoszenia poważnych awarii; zakres informacji zawarty w zgłoszeniu o poważnej awarii; określony został szczegółowy zakres informacji wymaganych do podania do publicznej wiadomości (zamieszczeniu w publicznie dostępnym wykazie danych o aktualizowanym corocznie rejestrze substancji niebezpiecznych znajdujących się w zakładach zlokalizowanych na obszarze właściwości miejscowej komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej; przyjętych zewnętrznych planach operacyjno-ratowniczych lub ich zmianach; instrukcjach o postępowaniu mieszkańców na wypadek wystąpienia awarii). Określone

zostały wymagania, jakim powinny odpowiadać wewnętrzne i zewnętrzne plany operacyjno – ratownicze; określone zostały również wymagania, jakim powinien odpowiadać raport o bezpieczeństwie zakładu o dużym ryzyku, opracowany jak już wyżej wspominałem przez prowadzącego zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

3. Substancje zubożające warstwę ozonową

Zagadnienia dotyczące omawianego punktu zostały uregulowane w rozporządzeniu 2037/2000/WE w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową³⁵⁶. Akt ten ma zastosowanie do produkcji, przywozu, wywozu, wprowadzania do obrotu, stosowania, odzysku, recyklingu, regeneracji i niszczenia chlorofluorowęglowodorów, innych całkowicie fluorowcowanych chlorofluorowęglowodorów, halonów, tetrachlorku węgla, 1,1,1 – trichloroetanu, bromku metylu, wodorobromofluorowęglowodorów oraz wodorochlorofluorowęglowodorów. Do składania sprawozdań odnośnie tych substancji oraz do przywozu, wywozu, wprowadzania do obrotu, stosowania produktów i urządzeń zawierających wyżej wymienione substancje. Rozporządzenie ma również zastosowanie do produkcji, przywozu, wprowadzania do obrotu oraz stosowania bromochlorometanu.

Transpozycja rozporządzenia dokonała się na gruncie ustawy o substancjach zubożających warstwę ozonową³⁵⁷.

W wyniku transpozycji rozporządzenia do prawa polskiego na podmiot używający substancji kontrolowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nałożony został obowiązek prowadzenia ewidencji substancji kontrolowanych oraz do przekazania informacji zawartych w tej ewidencji raz w roku do 28 lutego za rok poprzedni wyspecjalizowanej jednostce, upoważnionej przez ministra właściwego do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki. Kolejny obowiązek dotyczy podmiotów wprowadzających do obrotu na terytorium RP produkty, urządzenia i instalacje zawierające substancje kontrolowane, zgodnie, z którym podmiot taki zobowiązany jest do oznakowania tych produktów, urządzeń i instalacji oraz do oznakowania pojemników zawierających te substancje.

³⁵⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2037/2000 z 29.06.2000 r. w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową (Dz. Urz. UE L 244/2000 z późn. zm.).

³⁵⁷ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową (Dz. U. z 2004 nr 121, poz. 1263 z późn. zm.).

4. Emisja niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych źródeł spalania paliw

Aktem prawa unijnego regulującym tą dziedzinę jest dyrektywa 2001/80/WE w sprawie ograniczania emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania³⁵⁸. Dyrektywa ma zastosowanie do obiektów energetycznego spalania, których moc cieplna spalania jest równa lub większa niż 50 MW, niezależnie od rodzaju wykorzystanego paliwa (stałego, płynnego lub gazowego). Dyrektywa odnosi się do emisji SO₂ i NO_x (mierzonego jako NO₂) oraz pyłu.

Dyrektywa została transponowana do prawa polskiego na mocy ustawy Prawo ochrony środowiska³⁵⁹, ustawy o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji³⁶⁰ oraz na mocy rozporządzenia w sprawie standardów emisyjnych z instalacji³⁶¹.

W wyniku transpozycji postanowień dyrektywy 2001/80/WE utworzony został system zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji w celu: zarządzania krajowymi pułapami emisji oraz zapewnienia ich trwałego nieprzekraczania; ograniczenia emisji do wymaganych pułapów, jeżeli krajowe pułapy zostały przekroczone; zarządzania niewykorzystanymi częściami krajowych pułapów emisji³⁶². Określone zostały standardy emisyjne ze źródeł istniejących: dwutlenku siarki ze spalania węgla kamiennego, brunatnego, koksu, biomasy, paliw ciekłych, gazowych: tlenków azotu, w przeliczeniu na dwutlenek azotu ze spalania węgla kamiennego, brunatnego, koksu, biomasy, paliw ciekłych, gazowych: pyłu ze spalania węgla kamiennego, brunatnego, koksu, biomasy, gazowych. Określone zostały standardy emisyjne ze źródeł nowych, dla których wnioski

³⁵⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/80/WE z 23.10.2001 r. w sprawie ograniczania emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania (Dz. Urz. UE L 309/2001).

³⁵⁹ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 nr 25, poz. 150 j.t. z późn. zm.).

³⁶⁰ Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz. U. 2009 nr 130, poz. 1070).

³⁶¹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. z 2005 nr 260, poz. 2181 z późn. zm.).

³⁶² W skład systemu zarządzania wchodzi:

1. Krajowy system;
2. system bilansowania i rozliczania wielkości emisji dwutlenku siarki (SO₂) i tlenków azotu (NO_x) dla dużych źródeł spalania, określony w przepisach o systemie bilansowania i rozliczania wielkości emisji SO₂ i NO_x;
3. unijny system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, określony w przepisach o unijnym systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych;
4. obrót i zarządzanie jednostkami Kioto.

o wydanie pozwolenia na budowę złożono przed dniem 27 listopada 2002r., jeżeli źródła te zostały oddane do użytkowania nie później niż do dnia 27 listopada 2003 r.

VI. Chemikalia i GMO

1. Niebezpieczne substancje i preparaty chemiczne. Pakowanie i oznakowanie

Podstawowymi aktami unijnymi regulującymi zagadnienia dotyczące niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych są dwie dyrektywy: dyrektywa 67/548/EWG w sprawie zbliżania przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych³⁶³ oraz dyrektywa 99/45/WE w sprawie zbliżania przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania preparatów chemicznych³⁶⁴. Celem dyrektywy 67/548/EWG jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych, które są wprowadzane na teren Unii Europejskiej. Dyrektywa swą regulacją nie obejmuje: produktów leczniczych, narkotyków i substancji radioaktywnych; przewożenia niebezpiecznych substancji transportem kolejowym, drogowym, wodnym śródlądowym, morskim i powietrznym; amunicji i przedmiotów zawierających substancje wybuchowe w postaci zapłonników lub paliw silnikowych; substancje niebezpieczne wywożone do państw trzecich. Celem dyrektywy 99/45/WE jest zbliżanie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do klasyfikowania, pakowania i etykietowania preparatów niebezpiecznych oraz zbliżanie przepisów szczególnych dotyczących preparatów mogących stanowić zagrożenie, bez względu na to czy są one sklasyfikowane jako niebezpieczne, gdy takie preparaty dopuszczane są na rynek Unii Europejskiej.

Postanowienia omawianych dyrektyw zostały transponowane na gruncie ustawy o substancjach i preparatach chemicznych³⁶⁵ oraz na gruncie trzech rozporządzeń: rozporządzenia w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów

³⁶³ Dyrektywa Rady 67/548/EWG z 27.06.1967 r. w sprawie zbliżania przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz. Urz. UE L 196/1967 z późn. zm).

³⁶⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 99/45/WE z 31.05.1999 r. w sprawie zbliżania przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do klasyfikowania, pakowania i etykietowania preparatów chemicznych (Dz. Urz. UE L 200/1999).

³⁶⁵ Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. z 2009 nr 152, poz. 1222 j.t.).

chemicznych³⁶⁶; rozporządzenia w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych oraz niektórych preparatów chemicznych³⁶⁷; rozporządzenia w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem³⁶⁸.

W wyniku transpozycji postanowień dyrektywy 67/548/EWG i 99/45/WE został nałożony na dostawców substancji i preparatów obowiązek zebrania wiarygodnych informacji o stwarzanych przez nie zagrożeniach dla człowieka i dla środowiska, wynikających z ich swoistych właściwości fizykochemicznych i biologicznych i udostępnienia tych informacji odbiorcom substancji i preparatów. Określony został sposób oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych, obejmujący: nazwę umożliwiającą jednoznaczną identyfikację substancji lub preparatu, nazwy określonych substancji niebezpiecznych zawartych w preparacie, nazwę i siedzibę, a w przypadku osoby fizycznej imię i nazwisko oraz adres osoby wprowadzającej substancję lub preparat do obrotu oraz odpowiednie znaki ostrzegawcze i napisy. Ustalono zostały kryteria i sposób klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych; wzory znaków ostrzegawczych oraz napisy określające ich znaczenie i symbole. Określono wymiary oznakowania na opakowaniach³⁶⁹; wymagania dotyczące badań opakowań wielokrotnego zamykania; określony został wykaz substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem. Określony został również sposób oznakowania: pojemników i zbiorników służących do przechowywania substancji niebezpiecznych i preparatów chemicznych i do pracy z nimi; rurociągów zawierających substancje niebezpieczne lub preparaty niebezpieczne; miejsc, w których składowane są znaczące ilości substancji niebezpiecznych lub preparatów niebezpiecznych.

³⁶⁶ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. z 2003 nr 171, poz. 1666 z późn. zm.).

³⁶⁷ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 marca 2009 r. rozporządzenie w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych oraz niektórych preparatów chemicznych (Dz. U. z 2009 nr 53, poz. 439).

³⁶⁸ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 lutego 2010 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. z 2010 nr 27, poz. 140).

³⁶⁹ Wymiary oznakowania umieszczonego na opakowaniach uzależnione jest od pojemności opakowania, i tak:

1. pojemność opakowania nie przekraczająca 3 dm³ – co najmniej 52x74 mm jeżeli to możliwe;
2. pojemność opakowania większa niż 3 dm³ ale nieprzekraczająca 50 dm³ – co najmniej 74x105 mm;
3. pojemność opakowania większa niż 50 dm³ ale nieprzekraczająca 500 dm³ – co najmniej 105x148 mm;
4. większa niż 500 dm³ – co najmniej 148x210 mm.

1.1 Biuro ds. Substancji i Preparatów Chemicznych

Podstawą prawną funkcjonowania zarówno Biura ds. Substancji i Preparatów Chemicznych oraz Inspektora do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych jest Ustawa o substancjach i preparatach chemicznych oraz zarządzenie w sprawie nadania statutu Biuru do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych³⁷⁰. Biuro jest urzędem administracji rządowej, który sprawuje określoną ustawowo kontrolę nad wprowadzaniem do obrotu produktów chemicznych. Ustawa i towarzyszące jej akty wykonawcze określają procedury i wymogi związane z wprowadzaniem produktów chemicznych do obrotu. Zadaniem Biura jest wprowadzić w życie określone w ustawodawstwie procedury związane z wprowadzaniem substancji i preparatów chemicznych do obrotu. Biurem kieruje Inspektor do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych, który podlega ministrowi właściwemu do spraw zdrowia. Zgodnie z art. 11 ustawy o substancjach i preparatach chemicznych do zadań Inspektora należy:

1. gromadzenie danych dotyczących preparatów niebezpiecznych oraz dostarczanych przez Agencję informacji dotyczących substancji;
2. udostępnianie danych dotyczących substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych służbom medycznemu i ratowniczym;
3. współpraca z innymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej oraz z Komisją Europejską jako właściwy urząd wyznaczony do wykonywania zadań administracyjnych określonych w przepisach UE dotyczących wywozy i przywozu niebezpiecznych chemikaliów;
4. współpraca z innymi PCZ UE, Konfederacją Szwajcarską lub państwami członkowskimi Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz KE, jako właściwy urząd wyznaczony do wykonywania zadań administracyjnych określonych w przepisach UE dotyczących detergentów;
5. pełnienie funkcji właściwego organu określonego w art. 121 rozporządzenia 1907/2006/WE i w art. 8 rozporządzenia 648/2004/WE oraz wyznaczonego organu krajowego określonego w art. 4 rozporządzenia 689/2008/WE;
6. utworzenie i prowadzenie Krajowego Centrum Informacyjnego zgodnie z art. 124 rozporządzenia 1907/2006/WE;
7. współpraca z organizacjami międzynarodowymi dotycząca substancji i preparatów;

³⁷⁰ Zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2009 r. w sprawie nadania statutu Biuru do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych (Dz. Urz. MZ. z 2009 nr 8, poz. 42).

8. przyjmowanie i gromadzenie danych dotyczących prekursorów kategorii 2 określonych w przepisach o przeciwdziałaniu narkomanii;
9. wykonywanie innych działań nałożonych przez ministra właściwego do spraw zdrowia.

2. Dobra Praktyka Laboratoryjna³⁷¹

Na poziomie Unii Europejskiej Dobra Praktyka Laboratoryjna została uregulowana w dwóch dyrektywach: dyrektywie 2004/09/WE w sprawie kontroli i weryfikacji dobrej praktyki laboratoryjnej³⁷² oraz dyrektywie 2004/10/WE w sprawie harmonizacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do stosowania zasad dobrej praktyki laboratoryjnej i weryfikacji jej stosowania na potrzeby badań substancji chemicznych³⁷³. Dyrektywa 2004/09/WE ma zastosowanie do kontroli i weryfikacji procesów organizacyjnych i warunków, zgodnie z którymi badania laboratoryjne są planowane, prowadzone, zapisywane i przedstawiane dla potrzeb badań nieklinicznych wszystkich środków chemicznych (np. kosmetyków, przemysłowych substancji chemicznych, produktów medycznych, dodatków do żywności, dodatków paszowych, pestycydów), przeprowadzonych zgodnie z zasadami i przepisami w celu dokonania oceny wpływów, jakie te produkty wywierają na człowieka, zwierzęta i środowisko. Celem dyrektywy 2004/10/WE jest zapewnienie, że państwa członkowskie podejmą wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia, że laboratoria przeprowadzające badania produktów chemicznych zgodnie z dyrektywą 67/548/EWG, przestrzegają zasad dobrej praktyki laboratoryjnej ustanowionych w załączniku I do dyrektywy.

Postanowienia dyrektyw zostały transponowane do prawa polskiego na gruncie ustawy o substancjach i preparatach chemicznych³⁷⁴.

³⁷¹ Zasady Dobrej Praktyki Laboratoryjnej OECD zostały po raz pierwszy opracowane przez Grupę Ekspertów do spraw DPL powołaną w 1978 r. w ramach Specjalnego Programu Kontroli Chemikaliów. Uregulowania dotyczące Dobrej Praktyki Laboratoryjnej dla nieklinicznych badań laboratoryjnych opublikowane w roku 1976 przez Administrację ds. Żywności i Leków Stanów Zjednoczonych, stały się podstawą prac Grupy Ekspertów, prowadzonych pod przewodnictwem Stanów Zjednoczonych. Stosowanie zasad DPL w krajach członkowskich zostało formalnie zalecone przez Radę OECD w 1981 r.

³⁷² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/09/WE z 11.02.2004 r. w sprawie kontroli i weryfikacji dobrej praktyki laboratoryjnej (Dz. Urz. UE L 50/2004).

³⁷³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/10/WE z 11.02.2004 r. w sprawie harmonizacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do stosowania zasad dobrej praktyki laboratoryjnej i weryfikacji jej stosowania na potrzeby badań substancji chemicznych (Dz. Urz. UE L 50/2004).

³⁷⁴ Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. z 2009 nr 152, poz. 1222 j.t.).

W wyniku transpozycji postanowień dyrektyw zostały m.in. określone: kryteria, które muszą spełniać jednostki organizacyjne wykonujące wymagane ustawą badania właściwości fizykochemicznych, toksyczności i ekotoksyczności substancji i preparatów chemicznych, (czyli zasady dobrej praktyki laboratoryjnej); jednostkę właściwą do kontroli i weryfikacji spełnienia kryteriów oraz nadawania i cofania uprawnień badań.

3. Genetycznie zmodyfikowane organizmy³⁷⁵

Przepisy prawa Unii Europejskiej odnoszące się do problematyki genetycznie zmodyfikowanych organizmów³⁷⁶ to głównie dwie dyrektywy³⁷⁷: dyrektywa 90/219/EWG w sprawie ograniczonego stosowania mikroorganizmów zmodyfikowanych genetycznie³⁷⁸ oraz dyrektywa 2001/18/WE w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie i chylenia dyrektywy 90/220/EWG³⁷⁹. Celem dyrektywy 90/219/EWG jest ustanowienie wspólnych środków dotyczących ograniczonego stosowania mikroorganizmów genetycznie zmodyfikowanych, mających na celu ochronę zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego. Celem dyrektywy 2001/18/WE jest zbliżanie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich oraz ochrona zdrowia ludzi i środowiska naturalnego podczas:

1. przeprowadzania zamierzonego uwalniania do środowiska naturalnego organizmów zmodyfikowanych genetycznie w jakimkolwiek innym celu niż wprowadzenie ich do obrotu na terenie Unii;
2. wprowadzenie do obrotu w Unii organizmów zmodyfikowanych genetycznie w charakterze lub składzie produktów.

Dyrektywy zostały transponowane do prawa polskiego w ustawie o organizmach genetycznie zmodyfikowanych³⁸⁰ oraz w czterech rozporządzeniach: rozporządzeniu w sprawie

³⁷⁵ Organizm genetycznie zmodyfikowany oznacza organizm inny niż organizm człowieka, w którym materiał genetyczny został zmieniony w sposób niezachodzący w warunkach naturalnych wskutek krzyżowania lub naturalnej rekombinacji.

³⁷⁶ W dalszej części pracy będę posługiwał się zamiennie z pełną nazwą skrótem GMO.

³⁷⁷ Poza omawianymi dyrektywami w sprawie GMO zostały wydane jeszcze trzy rozporządzenia i jedna dyrektywa, jednak na potrzeby niniejszej pracy wybrałem dwa główne akty prawne regulujące tą dziedzinę.

³⁷⁸ Dyrektywa Rady 90/219/WE z 23.04.1990 r. w sprawie ograniczonego stosowania mikroorganizmów zmodyfikowanych genetycznie (Dz. Urz. UE L 117/1990). Uchylona z dniem 10.06.2009 i zastąpiona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/41/WE w sprawie ograniczonego stosowania mikroorganizmów zmodyfikowanych genetycznie (Dz. Urz. UE L 125/2009).

³⁷⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/18/WE z 12.03.2001 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie i chylenia dyrektywy 90/220/EWG (Dz. Urz. UE L 106/2001).

³⁸⁰ Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2007 nr 36, poz. 233 j.t. z późn. zm.).

szczegółowego sposobu funkcjonowania Komisji do spraw organizmów genetycznie zmodyfikowanych³⁸¹; rozporządzeniu w sprawie urzędów celnych właściwych dla przewozu lub wywozu produktów GMO³⁸²; rozporządzeniu w sprawie określania wzorów wniosków dotyczących zgód i zezwoleń na działania w zakresie organizmów genetycznie zmodyfikowanych³⁸³; rozporządzeniu w sprawie określenia szczegółowego sposobu przeprowadzenia oceny zagrożeń dla zdrowia ludzi i środowiska w związku z podjęciem działań polegających na zamkniętym użyciu GMO, zamierzonym uwolnieniu GMO do środowiska, w tym wprowadzeniu do obrotu produktów GMO, oraz wymagań, jakie powinna spełniać dokumentacja zawierająca ustalenia takiej oceny³⁸⁴;

W wyniku transpozycji postanowień omawianych dyrektyw do prawa polskiego nałożony został obowiązek uzyskania zezwolenia na zamknięte użycie GMO³⁸⁵, zamierzone uwolnienie do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie, wprowadzenie produktów GMO do obrotu. Podjęcie operacji polegającej na zamkniętym użyciu GMO lub działań polegających na zamierzonym uwolnieniu GMO do środowiska, w tym wprowadzeniu do obrotu produktów GMO zostało obwarowane przeprowadzeniem oceny zagrożeń dla zdrowia ludzi i środowiska oraz zastosowania niezbędnych środków w celu uniknięcia tych zagrożeń. Na użytkowników GMO został nałożony obowiązek przestrzegania zasad dobrej praktyki laboratoryjnej oraz ogólnych zasad bezpieczeństwa. Obowiązek sporządzenia planu postępowania na wypadek awarii powodującej niekontrolowane rozprzestrzenianie się GMO zagrażające zdrowiu ludzi i środowisku w sposób bezpośredni lub z opóźnieniem w przypadku zamkniętego użycia organizmów zmodyfikowanych genetycznie. Wprowadzony został obowiązek oznakowania produktów GMO³⁸⁶. Określone zostały wymagania, jakim powinna odpowiadać szczegółowa ocena

³⁸¹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lutego 2002 r. w sprawie szczegółowego sposobu funkcjonowania Komisji do spraw organizmów genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2002 nr 19, poz. 196).

³⁸² Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 kwietnia 2004 r. w sprawie urzędów celnych właściwych dla przewozu lub wywozu produktów GMO (Dz. U. z 2002 nr 82, poz. 750 z późn. zm.).

³⁸³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie określania wzorów wniosków dotyczących zgód i zezwoleń na działania w zakresie organizmów genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2002 nr 87, poz. 797).

³⁸⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2002 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu przeprowadzenia oceny zagrożeń dla zdrowia ludzi i środowiska w związku z podjęciem działań polegających na zamkniętym użyciu GMO, zamierzonym uwolnieniu GMO do środowiska, w tym wprowadzeniu do obrotu produktów GMO, oraz wymagań, jakie powinna spełniać dokumentacja zawierająca ustalenia takiej oceny (Dz. U. z 2002 nr 107, poz. 944).

³⁸⁵ Zamknięte użycie GMO wymaga uzyskania zgody ministra.

³⁸⁶ Oznakowanie produktów GMO powinno zawierać informacje takie jak np. nazwę produktu GMO i nazwy zawartych w nim GMO; imię i nazwisko lub nazwę producenta lub importera oraz adres; przewidywany obszar stosowania produktu GMO. Pełen katalog wymaganych informacji jest zawarty w art. 47 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych.

zagrożeń dla zdrowia ludzi i dla środowiska, powstałych na skutek zamkniętego użycia organizmów genetycznie zmodyfikowanych, lub zamierzonego uwolnienia GMO do środowiska, w tym wprowadzeniu do obrotu tych organizmów.

3.1. Komisja ds. GMO

Komisja do spraw GMO jest organem opiniodawczym ministra środowiska w zakresie organizmów genetycznie zmodyfikowanych. Komisja liczy 19 członków powoływanych przez ministra na okres lat 4. Do zadań Komisji należy:

1. opiniowanie³⁸⁷ wniosków w sprawach wydawania zgód lub zezwoleń, o których mowa w art. 10 pkt 1 i 2 ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych;
2. wydawanie opinii w sprawach przedstawionych przez ministra środowiska w zakresie jego uprawnień wynikających z ustawy;
3. opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących GMO oraz bezpieczeństwa biologicznego;
4. opiniowanie projektów założeń polityki państwa w dziedzinie zastosowań GMO i bezpieczeństwa biologicznego.

VII. Hałas

1. Hałas emitowany do środowiska

Aktem Unii Europejskiej regulującym zagadnienia dotyczące emisji hałasu do środowiska jest dyrektywa 2000/14/WE w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do emisji hałasu do środowiska przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń³⁸⁸. Celem dyrektywy jest zbliżenie ustawodawstw PCZ dotyczących norm emisji hałasu, procedur oceny zgodności, oznakowania, dokumentacji technicznej i gromadzenia danych dotyczących emisji hałasu do środowiska, przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń, co przyczyni się do sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego, przy równoczesnej ochronie zdrowia i dobrobytu ludzi.

³⁸⁷ Opinie podejmowane są w formie uchwał.

³⁸⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/14/WE z 08.05.2000 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do emisji hałasu do środowiska przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń (Dz. Urz. UE L 161/2000).

Dyrektywa została transponowana do prawa polskiego na gruncie ustawy o systemie zgodności³⁸⁹ oraz na gruncie rozporządzenia w sprawie zasadniczych wymagań dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska³⁹⁰.

W wyniku transpozycji postanowień dyrektywy 2000/14/WE do polskiego porządku prawnego określone zostały: zasadnicze wymagania dla urządzeń przeznaczonych do używania na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska; procedury oceny zgodności; metody pomiaru hałasu emitowanego przez urządzenia przeznaczone do używania na zewnątrz pomieszczeń; wzór znaku CE i sposób oznakowania urządzeń przeznaczonych do używania na zewnątrz pomieszczeń oraz oznaczania gwarantowanego poziomu mocy akustycznej; rodzaje urządzeń przeznaczonych do używania na zewnątrz pomieszczeń podlegających ograniczeniu emisji hałasu, dla których w procesie oceny zgodności jest niezbędny udział jednostki notyfikowanej; rodzaje urządzeń przeznaczonych do używania na zewnątrz pomieszczeń podlegających tylko oznaczeniu gwarantowanego poziomu mocy akustycznej, dla których proces oceny zgodności jest objęty deklarowaniem zgodności przez producenta urządzenia lub jego upoważnionego przedstawiciela. Określony został rodzaj urządzeń podlegających ograniczeniu emisji hałasu; wartości dopuszczalne gwarantowanego poziomu mocy akustycznej urządzeń; metody pomiaru hałasu emitowanego przez urządzenia; procedury badania hałasu poszczególnych typów urządzeń.

2. Ocena i zarządzanie hałasem w środowisku

Aktem prawa unijnego kompleksowo regulującym zagadnienia ochrony przed hałasem w odniesieniu do terenów jest dyrektywa 2002/49/WE odnosząca się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku³⁹¹. Celem dyrektywy jest zdefiniowanie wspólnego podejścia do unikania, zapobiegania lub zmniejszania szkodliwych skutków narażenia na działanie hałasu, w tym jego dokuczliwości, na podstawie ustalonych priorytetów. Ponadto celem dyrektywy jest także stworzenie podstawy dla rozwijania środków unijnych w zakresie obniżania hałasu z głównych źródeł, w szczególności z taboru drogowego i szynowego oraz ich infrastruktury, samolotów, urządzeń pracujących na otwartej przestrzeni i urządzeń przemysłowych oraz maszyn i urządzeń samobieżnych.

³⁸⁹ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie zgodności (Dz. U. z 2004 nr 204, poz. 2087 j.t. z późn. zm.).

³⁹⁰ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2005 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz. U. z 2005 nr 263, poz. 2202 z późn. zm.).

³⁹¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/49/WE z 25.06.2002 r. odnosząca się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku (Dz. Urz. UE L 189/2002.).

Transpozycja dyrektywy została dokonana w następujących aktach prawnych: ustawie Prawo ochrony środowiska³⁹²; rozporządzeniu w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku³⁹³; rozporządzeniu w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów, które powinny być przekazywane właściwym organom środowiska, oraz terminów i sposób ich prezentacji³⁹⁴; rozporządzeniu w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów w środowisku substancji lub energii przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem portem³⁹⁵; rozporządzeniu w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinien odpowiadać program ochrony środowiska przed hałasem³⁹⁶; rozporządzeniu w sprawie szczegółowego zakresu danych ujętych na mapach akustycznych oraz ich układu i sposobu prezentacji³⁹⁷.

W wyniku wdrożenia postanowień dyrektywy 2002/49/WE do prawa polskiego, określony został: szczegółowy zakres danych ujętych na mapach akustycznych oraz ich układ i sposób prezentacji w celu ich wykorzystywania do opracowania danych dla państwowego monitoringu środowiska; szczegółowy zakres danych ujętych na mapach akustycznych oraz ich układ i sposób prezentacji w celu ich wykorzystywania do tworzenia i aktualizacji programów ochrony środowiska przed hałasem. Określone zostały wymagania, jakim powinien odpowiadać program ochrony środowiska przed hałasem; układ przekazywanych wyników ciągłych oraz okresowych pomiarów hałasu w środowisku dla lotnisk; układ przekazywanych wyników okresowych pomiarów hałasu w środowisku dla dróg, linii kolejowych i linii tramwajowych; referencyjne metodyki wykonywania okresowych pomiarów poziomów hałasu w środowisku dla dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, urządzeń na terenach portów oraz kryteria lokalizacji tych punktów.

³⁹² Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 nr 25, poz. 150 j.t. z późn. zm.).

³⁹³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 nr 120, poz. 826).

³⁹⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 stycznia 2003 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów, które powinny być przekazywane właściwym organom środowiska, oraz terminów i sposób ich prezentacji (Dz. U. z 2003 nr 18, poz. 164).

³⁹⁵ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 października 2007 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów w środowisku substancji lub energii przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem portem (Dz. U. z 2007 nr 192, poz. 1392).

³⁹⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 października 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinien odpowiadać program ochrony środowiska przed hałasem (Dz. U. z 2002 nr 179, poz. 1498).

³⁹⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu danych ujętych na mapach akustycznych oraz ich układu i sposobu prezentacji (Dz. U. z 2007 nr 187, poz. 1340).

VIII. Bezpieczeństwo jądrowe i ochrona przed promieniowaniem

1. Przesył odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa pomiędzy państwami członkowskimi oraz do/i z Unii Europejskiej

Podstawowymi aktami Unii Europejskiej regulującymi poruszane w niniejszym punkcie zagadnienia jest dyrektywa 92/3/Euratom w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów radioaktywnych między Państwami Członkowskimi oraz do Wspólnoty (Unii) i poza jej obszar³⁹⁸ oraz dyrektywa 2006/117/Euratom w sprawie nadzoru i kontroli nad przemieszczaniem odpadów promieniotwórczych oraz wypalonego paliwa jądrowego³⁹⁹ oraz rozporządzenie 1493/93/Euratom w sprawie przesyłania substancji radioaktywnych między Państwami Członkowskimi⁴⁰⁰. Celem dyrektywy 92/3/Euratom i rozporządzenia 1493/93/Euratom jest ustanowienie systemu uprzedniego uzyskania zezwolenia w przypadku przesyłania odpadów radioaktywnych między państwami członkowskimi oraz do Unii Europejskiej i poza jej obszarem. Celem dyrektywy 2006/117/Euratom jest ustanowienie unijnego systemu nadzoru i kontroli nad transgranicznym przemieszczaniem odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego, w celu zagwarantowania właściwej ochrony ludności.

Transpozycja postanowień dyrektywy nastąpiła w ustawie Prawo atomowe⁴⁰¹ oraz w czterech rozporządzeniach: rozporządzeniu w sprawie odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa⁴⁰²; rozporządzeniu w sprawie wykazu przejść granicznych, przez które mogą być wwożone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i wywożone z tego terytorium materiały jądrowe, źródła promieniotwórcze, urządzenia zawierające takie źródła, odpady promieniotwórcze i wypalone paliwo jądrowe⁴⁰³; rozporządzeniu w sprawie warunków przywozu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wywozu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz tranzytu przez to terytorium materiałów jądrowych, źródeł promieniotwórczych

³⁹⁸ Dyrektywa Rady 92/3/Euratom z 03.02.1992 r. w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów radioaktywnych między Państwami Członkowskimi oraz do Wspólnoty i poza jej obszar (Dz. Urz. UE L 35/1992).

³⁹⁹ Dyrektywa Rady 2006/117/Euratom z 20.11.2006 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad przemieszczaniem odpadów promieniotwórczych oraz wypalonego paliwa jądrowego (Dz. Urz. UE L 337/2006).

⁴⁰⁰ Rozporządzenie Rady 1493/93/Euratom z 08.06.1993 r. w sprawie przesyłania substancji radioaktywnych między Państwami Członkowskimi (Dz. Urz. UE L 148/1993).

⁴⁰¹ Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe (Dz. U. z 2007 nr 42, poz. 276 j.t. z późn. zm.).

⁴⁰² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa (Dz. U. z 2002 nr 230, poz. 1925).

⁴⁰³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 sierpnia 2006 r. w sprawie wykazu przejść granicznych, przez które mogą być wwożone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i wywożone z tego terytorium materiały jądrowe, źródła promieniotwórcze, urządzenia zawierające takie źródła, odpady promieniotwórcze i wypalone paliwo jądrowe (Dz. U. z 2006 nr 164, poz. 1158).

i urządzeń zawierających takie źródła⁴⁰⁴; rozporządzeniu w sprawie udzielenia zezwolenia oraz zgody na przywóz na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wywóz z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i tranzyt przez to terytorium odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego⁴⁰⁵.

W wyniku transponowania przepisów dyrektywy 92/3/Euratom oraz rozporządzenia 1493/93/Euratom ustanowiony został obowiązek uprzedniego uzyskania zezwolenia na przywóz, wywóz czy tranzyt przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Określone zostały miejsca, do których zakazany jest wywóz z terytorium RP odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego:

1. miejsce przeznaczenia położonego na południe od 60 stopnia szerokości geograficznej południowej;
2. państwa trzeciego, które jest stroną Umowy o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, z jednej strony, a Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, drugiej strony (Umowa AKPE – UE z Kotonu);
3. państwa trzeciego, które nie posiada możliwości administracyjnych, technicznych lub struktury regulacyjnej dla bezpiecznego postępowania z odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem jądrowym.

Określony został tryb postępowania w sprawie udzielenia pozwolenia na: wywóz, przywóz oraz tranzyt przez terytorium RP; tryb postępowania w sprawie udzielenia zgody na: przywóz i tranzyt na terytorium RP.

2. Stosowanie promieniowania jonizującego w celach medycznych

Aktem prawa Unii Europejskiej dotyczącym omawianego zagadnienia jest dyrektywa 97/43/Euratom w sprawie ochrony zdrowia osób fizycznych przed niebezpieczeństwem wynikającym z promieniowania jonizującego związanego z badaniami medycznymi oraz

⁴⁰⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2007 r. w sprawie warunków przywozu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wywozu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz tranzytu przez to terytorium materiałów jądrowych, źródeł promieniotwórczych i urządzeń zawierających takie źródła (Dz. U. z 2007 nr 131, poz. 911).

⁴⁰⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 października 2008 r. w sprawie udzielenia zezwolenia oraz zgody na przywóz na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wywóz z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i tranzyt przez to terytorium odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego (Dz. U. z 2008 nr 219, poz. 1402).

uchylająca dyrektywę 84/466/Euratom⁴⁰⁶. Celem dyrektywy jest ustanowienie ogólnych zasad ochrony osób fizycznych przed promieniowaniem w odniesieniu do badań narażenia na działanie promieniowania jonizującego w celach medycznych⁴⁰⁷.

Dyrektywa została transponowana do polskiego porządku prawnego na gruncie ustawy Prawo atomowe⁴⁰⁸ oraz rozporządzenia w sprawie warunków bezpiecznego stosowania promieniowania jonizującego dla wszystkich rodzajów ekspozycji medycznej⁴⁰⁹.

W wyniku wdrożenia postanowień omawianej dyrektywy zostały określone warunki bezpiecznego stosowania promieniowania dla wszystkich rodzajów ekspozycji medycznej w tym między innymi:

1. zasady i metody dobrej praktyki medycznej, zmierzającej do ograniczenia dawek dla pacjentów w rentgenodiagnostyce, diagnostyce radioizotopowej i radiologii zabiegowej, włączając w to poziomy referencyjne oraz fizyczne parametry badań rentgenowskich warunkujących uznanie postępowania za zgodne z dobrą praktyką medyczną;
2. wymagania dotyczące szkolenia specjalistycznego osób wykonujących i nadzorujących wykonywanie badań i zabiegów leczniczych;
3. zasady zabezpieczenia przed nadmierną ekspozycją osób z otoczenia i rodzin pacjentów po terapii przy użyciu środków radiofarmaceutycznych;
4. szczegółowe zasady zapobiegania nieszczęśliwym wypadkom radiologicznym w radioterapii, medycynie nuklearnej, radiologii zabiegowej i rentgenodiagnostyce oraz sposoby i tryb postępowania po ich wystąpieniu.

Określony został ramowy program szkolenia w dziedzinie ochrony radiologicznej pacjenta; ogólne i szczególne wymagania dotyczące systemu zarządzania jakością w radioterapii, medycynie nuklearnej, rentgenodiagnostyce, radiologii zabiegowej; szczegółowy zakres testów oraz dopuszczalne odchylenia badań fizycznych parametrów i częstość wykonywania testów podstawowych.

⁴⁰⁶ Dyrektywa Rady 97/43/Euratom z 30.06.1997 r. w sprawie ochrony zdrowia osób fizycznych przed niebezpieczeństwem wynikającym z promieniowania jonizującego związanego z badaniami medycznymi oraz uchylająca dyrektywę 84/466/Euratom (Dz. Urz. UE L 180/1997 z późn. zm.).

⁴⁰⁷ Na przykład narażenie na działanie promieniowania jonizującego pacjentów jako części ich własnego rozpoznania medycznego lub leczenia; narażenie na działanie promieniowania jonizującego osób fizycznych jako części nadzoru ochrony zdrowia pracowników.

⁴⁰⁸ Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe (Dz. U. z 2007 nr 42, poz. 276 j.t. z późn. zm.).

⁴⁰⁹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 25 sierpnia 2005 r. w sprawie warunków bezpiecznego stosowania promieniowania jonizującego dla wszystkich rodzajów ekspozycji medycznej (Dz. U. z 2005 nr 194, poz. 1625). Utraci moc 15.06.2010.

3. Ochrona pracowników i ogółu społeczeństwa przed promieniowaniem jonizującym

Omawiane zagadnienia zostały uregulowane w dyrektywie 96/29/Euratom ustanawiającej podstawowe normy bezpieczeństwa w zakresie ochrony pracowników i ogółu społeczeństwa przed zagrożeniami wynikającymi z promieniowania jonizującego⁴¹⁰. Tak jak wskazuje tytuł tego aktu prawnego, jego celem jest ustanowienie podstawowych norm bezpieczeństwa w zakresie ochrony pracowników i ogółu społeczeństwa przed zagrożeniami wynikającymi z promieniowania jonizującego. Nastąpić ma to poprzez ustalenie maksymalnych dopuszczalnych dawek niestanowiących zagrożenia, maksymalnych dopuszczalnych poziomów narażenia na promieniowanie i skażenie, a także podstawowych zasad opieki medycznej nad pracownikami.

Dyrektywa 96/29/Euratom została wdrożona do prawa polskiego za pośrednictwem ustawy Prawo atomowe oraz dwóch rozporządzeń: rozporządzenia w sprawie dawek granicznych promieniowania jonizującego⁴¹¹ oraz rozporządzenia w sprawie planów postępowania awaryjnego w przypadku zdarzeń radiacyjnych⁴¹².

W wyniku harmonizacji polskiego porządku prawnego z omawianą dyrektywą określone zostały: dawki graniczne promieniowania jonizującego, wskaźniki pozwalające na wyznaczenie dawek stosowane przy ocenie narażenia oraz sposób i częstotliwość dokonywania oceny narażenia zarówno pracowników jak i osób z ogółu ludności. Określone zostały również wielkości i wartości wskaźników pozwalających na wyznaczenie dawek stosowanych przy ocenie narażenia; krajowy plan postępowania awaryjnego, w tym sposób współdziałania organów i służb biorących udział w likwidacji zdarzeń radiacyjnych i usuwania ich skutków; wzór zakładowego planu postępowania awaryjnego; wzór wojewódzkiego planu postępowania awaryjnego. Na kierowników jednostki organizacyjnej zatrudniającej pracowników w warunkach narażenia został nałożony obowiązek zapewnienia: opieki medycznej pracownikom oraz niezbędnych środków ochrony indywidualnej i sprzętu dozymetrycznego, stosownie do warunków narażenia; prowadzenie pomiarów dawek indywidualnych albo pomiarów dozymetrycznych w środowisku pracy oraz rejestrowania danych w tym zakresie. Kolejnym obowiązkiem nałożonym na kierowników jednostek organizacyjnych jest zapewnienie pracownikom

⁴¹⁰ Dyrektywa Rady 96/29/Euratom z 13.05.1996 r. ustanawiająca podstawowe normy bezpieczeństwa w zakresie ochrony pracowników i ogółu społeczeństwa przed zagrożeniami wynikającymi z promieniowania jonizującego (Dz. Urz. UE L 159/1996).

⁴¹¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie dawek granicznych promieniowania jonizującego (Dz. U. z 2005 nr 20, poz. 168).

⁴¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie planów postępowania awaryjnego w przypadku zdarzeń radiacyjnych (Dz. U. z 2005 nr 20, poz. 169 z późn. zm.).

zewnętrzną ochronę radiologiczną równoważną ochronie, jaką zapewnia pracownikom zatrudnionym w tejże jednostce.

4. Centrum ds. Zdarzeń Radiacyjnych „CEZAR”

Centrum do Spraw Zdarzeń Radiacyjnych CEZAR stanowi wyodrębnioną komórkę organizacyjną Państwowej Agencji Atomistyki⁴¹³ i wykonuje zadania niezbędne dla dokonywania przez Prezesa PAA systematycznej oceny sytuacji radiacyjnej kraju w warunkach normalnych i w sytuacji zdarzeń radiacyjnych; koordynacji i nadzoru nad działaniem stacji i placówek pomiarowych, w tym nad systemem wczesnego wykrywania skażeń; działań na wypadek zdarzeń radiacyjnych; informowania społeczeństwa o sytuacji radiacyjnej kraju.

Centrum pełni funkcję swoistego Krajowego Punktu Kontaktowego ze względu na udział Polski w międzynarodowych systemach wczesnego powiadamiania o awarii jądrowej, pomocy w przypadku takiej awarii oraz realizacji zobowiązań Polski wynikających z dwustronnych umów międzynarodowych.

Zadania Centrum ds. Zdarzeń Radiacyjnych obejmują:

1. nadzór na systemem monitoringu radiacyjnego;
2. reagowanie na zdarzenia radiacyjne;
3. funkcjonowanie Krajowego Punktu Kontaktowego;
4. przygotowanie dla Prezesa PAA danych niezbędnych do oceny sytuacji radiacyjnej i prognozowania rozwoju tej sytuacji;
5. współdziałanie z centrami MAEA, UE oraz krajów sąsiadujących.

⁴¹³ W dalszej części pracy będę posługiwał się zamiennie z pełną nazwą skrótem PAA.